

«ΣΧΕΣΕΙΣ ΗΠΑ-ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

Αντιπλοίαρχου (ΥΙ) ΛΣ/ΕΛ.ΑΚΤ. Γεώργιου Κωνσταντέλλου,
Σπουδαστή 64^{ης} Σειράς ΣΕΘΑ, Μάρτιος 2012

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η διατλαντική σχέση υπήρξε το κλειδί στην ασφάλεια και την ευημερία μας από την εποχή της ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα ήταν σε θέση να θεμελιώσει την ειρήνη μέσω της οικονομικής και πολιτικής ολοκλήρωσης, χωρίς την οικονομική συνδρομή και τις εγγυήσεις για την ασφάλειά της που παρείχαν οι ΗΠΑ. Το τέλος όμως του ψυχρού πολέμου με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, ανάγκασε τόσο την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και τις Η.Π.Α. να αναθεωρήσουν την ιστορική τους συμμαχία. Ενώ Ευρωπαϊκή Ένωση και Η.Π.Α. είναι μεταξύ τους οι μεγαλύτεροι εμπορικοί εταίροι, είναι φανερό ότι Αμερικανοί και Ευρωπαίοι δεν έχουν πια μια κοινή «στρατηγική κουλτούρα». Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει οικονομικές συμμαχίες και πολυμερή διπλωματία, ενώ η Αμερική προτιμά να χρησιμοποιεί τη στρατιωτική της δύναμη για να επιβάλλει το νόμο και την τάξη, ενίοτε αγνοώντας τους διεθνείς θεσμούς που στηρίζουν την Ευρωπαϊκή διακυβέρνηση.

Σήμερα, οι διατλαντικές σχέσεις βρίσκονται σε καμπή. Ο πόλεμος του Ιράκ άσκησε μεγάλη πίεση σε σχέσεις και θεσμούς που είχαν μείνει ανέπαφοι από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Η αμερικανική πολιτική των προληπτικών πολέμων θέτει σε αμφισβήτηση την ίδια την αξιοπιστία του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Αυτή η πολιτική, που κερδίζει έδαφος στις Η.Π.Α., φαίνεται ότι διχάζει και την ΕΕ.

Σε τι λοιπόν θα επηρεάσει τις σχέσεις Ευρώπης και Η.Π.Α. η ολοκλήρωση, διεύρυνση και πραγματική ομοσπονδιοποίηση της ΕΕ στο οικονομικό και πολιτικό επίπεδο ή η ενδεχόμενη διάλυσή της;

Η διαφορετική αντίληψη ή και η κρίση ανάμεσα σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες και τις Η.Π.Α., είναι παροδική ή προδικάζει μελλοντικές εντάσεις ανάμεσα σε χώρες και ιδεολογικά στρατόπεδα που ήταν μέχρι σήμερα ενωμένα;

Οι σημερινές διαφωνίες μεταξύ των συμμάχων είναι αποτελέσματα μόνον της 11ης Σεπτεμβρίου και του Πολέμου στο Ιράκ ή τα οικονομικά και άλλα γεωπολιτικά συμφέροντα εκατέρωθεν του Ατλαντικού απομακρύνονται μεταξύ

τους, ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή το φόβο τρομοκρατικής απειλής και των υφιστάμενων διαφωνιών στη χρήση των μέσων στρατιωτικής ισχύος ή τη διαχείριση της οικονομικής κρίσης;

Τελικά ,πώς φαίνεται να διαμορφώνεται η νέα σχέση , πού βρίσκονται οι συγκλήσεις και που μπορούν να οδηγήσουν οι αποκλίσεις συμφερόντων και πολιτικών μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΕ, αλλά και στο εσωτερικό της ΕΕ στο ορατό μέλλον;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α»

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΧΕΣΕΩΝ ΗΠΑ- ΕΥΡΩΠΗΣ

Η αφθονία και η ποικιλομορφία της αμερικανικής κοινωνίας οφείλεται κατά πολύ, στα διαδοχικά κύματα της μετανάστευσης από κάθε σχεδόν ευρωπαϊκή χώρα, τα τελευταία 500 χρόνια. Αυτό αποτελεί το κοινό σημείο αναφοράς, από το οποίο Ευρωπαίοι και Αμερικανοί μοιράζονται κοινές αξίες, και στενούς πολιτιστικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς δεσμούς.

Οι ευρωατλαντικές σχέσεις μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο θεμελιώθηκαν και συντηρήθηκαν κυρίως χάρη στην από κοινού αντιμετώπιση της Σοβιετικής απειλής. Η αφετηρία μιας επίσημης Αμερικανικής παρουσίας και η εκδήλωση ενδιαφέροντος για τις υποθέσεις της Ευρώπης τοποθετείται στα τελευταία χρόνια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Επομένως η σχέση αναπτύχθηκε σε μια περίοδο αστάθειας, αβεβαιότητας και μεγάλων αλλαγών στο διεθνές σύστημα.

Ανάμεσα στο τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και το ξέσπασμα του πολέμου στη Κορέα τον Ιούνιο του 1950 προέκυψαν αλλαγές στους δεσμούς μεταξύ των δύο πλευρών του Ατλαντικού, οι συνέπειες των οποίων είναι μέχρι σήμερα αισθητές. Ενώ, δηλαδή αρχικά φαινόταν ότι υπήρχε κίνδυνος οι Ηνωμένες Πολιτείες να επιστρέψουν στον προπολεμικό απομονωτισμό τους, αρνούμενες να αναλάβουν ευθύνες για τη λειτουργία ενός διπλωματικού συστήματος με κέντρο την Ευρώπη, μέσα σε πέντε χρόνια δημιουργήθηκε ένα πλαίσιο διπλωματικών, στρατηγικών και οικονομικών σχέσεων που αποδείχτηκε ανθεκτικό στο χρόνο και με ικανότητα προσαρμογής. Οι ΗΠΑ αρχικά ενέθαρρυναν την Ευρωπαϊκή Αμυντική Συνεργασία, σύμφωνα με τη Συνθήκη των Βρυξελλών του 1948, αλλά στη συνέχεια κινήθηκαν για τη δημιουργία του ΝΑΤΟ, με βάση το άρθρο 51 του Χάρτη του ΟΗΕ, ως πλαίσιο για την αυτοάμυνα. Εν ολίγοις, η επιλεκτική ασφάλεια της συμμαχίας αντικατέστησε τη συλλογική ασφάλεια που προέβλεπε ο Χάρτης του ΟΗΕ .

Γύρω στο 1950 είχε ήδη δημιουργηθεί ένα περίπλοκο σύστημα αμοιβαίων υποχρεώσεων ανάμεσα στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Βεβαίως υπήρξαν διαφοροποιήσεις ως προς τον βαθμό συναίνεσης μεταξύ των ΗΠΑ και της Δυτικής Ευρώπης σχετικά με την ουσία και το νόημα των υποχρεώσεων. Η μεγαλύτερη συμφωνία υπήρξε στο Σχέδιο Μάρσαλ, για την ανασυγκρότηση της Ευρώπης, όπου τα οφέλη ήταν μετρήσιμα και η αμερικανική γενναιοδωρία αναμφισβήτητη. Ωστόσο, η πιο στενή σχέση δημιουργήθηκε στα θέματα στρατηγικής και ασφάλειας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπήρξαν διαφορές σχετικά με τους μηχανισμούς και κυρίως τις διαδικασίες (όπως σήμερα).

1950-1960

Το δόγμα Τρούμαν, ή της «αποτροπής», και η εδραίωση της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας αντανάκλασαν τις αντιλήψεις των πολιτικών, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, για τη φύση της απειλής. Ο πόλεμος στην Κορέα εγκαινίασε μια περίοδο παγίωσης των ευρωαμερικάνικων σχέσεων, ωστόσο, δεν σηματοδότησε το τέλος των εντάσεων και των αβεβαιοτήτων σχετικά με τον τρόπο οργάνωσης και εξέλιξης αυτών των σχέσεων. Μεγάλες διαφωνίες υπήρξαν σχετικά με τον γερμανικό αποπλισμό και τις προτάσεις της Γαλλίας για μια Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άμυνας, ως το πιο αποτελεσματικό μέσο περιορισμού της στρατιωτικής ισχύος της Γερμανίας. Την κατάσταση τότε έσωσε η Βρετανική πρόταση συμβιβασμού, με βάση την οποία η Δυτική Γερμανία συνδέθηκε με το NATO, μέσω της δημιουργίας της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία βεβαίως ματαίωσε κάθε σχέδιο και πρωτοβουλία για αυτόνομη ευρωπαϊκή άμυνα .

Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, με την αύξηση της στρατιωτικής (και ιδιαίτερα της πυρηνικής) δύναμης της Σοβιετικής Ένωσης οι τριβές και οι αβεβαιότητες συνεχίστηκαν κυρίως πάνω σε δύο θέματα: την κατοχή και τον έλεγχο των πυρηνικών όπλων και το καθεστώς της Γερμανίας. Η Σοβιετική «υπεροχή» στους πυραύλους και η προσπάθεια των Αμερικανών να επεκτείνουν την τακτική πυρηνική παρουσία τους στη Δυτική Ευρώπη, προκάλεσε μεγάλες διαφορές απόψεων σχετικά με τους κινδύνους που συνόδευαν την πυρηνική ισορροπία. Ταυτόχρονα, στο μέτωπο της οικονομίας το ξεκίνημα της ευρωπαϊκής ενοποίησης που κατέληξε στη Συνθήκη της Ρώμης το 1957, άνοιξε καινούργια ζητήματα αβεβαιότητας σχετικά με το εύρος της αμερικανικής υποστήριξης προς μια τελωνιακή ένωση, όπως αυτή της ΕΟΚ.

Η περίοδος 1955-60 εγκαινίασε μια σειρά από πρωτοβουλίες και τάσεις, από τις οποίες μερικές έμελλε να προκαλέσουν μεγάλες τριβές και ατελείωτες συζητήσεις. Η πιο σοβαρή ήταν η κρίση με τη διώρυγα του Σουέζ (1956), που προκάλεσε ανοιχτή σύγκρουση στους κόλπους της Ατλαντικής Συμμαχίας, λόγω των αλλαγών που επέφερε στη Μέση Ανατολή, όπου θίγονταν συμφέροντα της Γαλλίας και της Βρετανίας στη περιοχή (Kern 2005). Στο μεταξύ, η αύξηση της δυσaráσκειας στο Ανατολικό Μπλόκ οδήγησε στη βίαιη καταστολή της Ουγγρικής εξέγερσης το 1956 και στα τέλη της δεκαετίας του 1950 υποχρέωσε τη συμμαχία να στρέψει και πάλι τη προσοχή της στη κεντρική αρένα του Ψυχρού Πολέμου.

1960-1975

Με το ξεκίνημα του 1960, ήταν φανερό ότι αναδυόταν ένα νέο είδος διεθνούς κοινότητας, μια νέα εποχή δημιουργίας και ανάπτυξης: Οι εντάσεις στους κόλπους του NATO σε καμιά περίπτωση δεν απειλούσαν το μέλλον της συμμαχίας, ούτε έθεταν σε αμφισβήτηση την Αμερικανική αφοσίωση στη ασφάλεια της Δ. Ευρώπης. Την ίδια περίοδο οι Αμερικανικοί πολιτικοί και

επιχειρηματικοί κύκλοι διαπίστωναν τις νέες ευκαιρίες –εμπορικές και επενδυτικές-που προσέφερε η νέα μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά. Σε αυτό το πνεύμα η κυβέρνηση Κέννεντυ άρχισε να προωθεί την ιδέα της «Ατλαντικής Εταιρικής Σχέσης», που θα οδηγούσε τη συνεργασία πέρα από τις παραδοσιακές συμμαχίες και θα στηριζόταν στην ισότητα των ΗΠΑ και της επεκτεινόμενης Δυτικής Ευρώπης. Την ίδια περίοδο όμως οι Αμερικανοί δεν ήταν διατεθειμένοι να εγκαταλείψουν τη πρωτοκαθεδρία στον τομέα της στρατηγικής για τα πυρηνικά όπλα, όπως φάνηκε και με το λεγόμενο δόγμα Μακναμάρα το 1962, το οποίο ήλθε σε σύγκρουση με την πολιτική Ντε Γκωλ στη Γαλλία και προκάλεσε μεγάλο ρήγμα στις ευρωατλαντικές σχέσεις .

Ο Γκωλισμός επίσης έβλεπε με καχυποψία την «ειδική σχέση» Βρετανίας-ΗΠΑ, η οποία εκφράστηκε με την αντίδραση στην είσοδο της Βρετανίας στην ΕΟΚ. Το Γαλλικό βέτο τον Ιανουάριο του 1963 υπονόμεισε κάθε προσπάθεια για τη δημιουργία μιας ενωμένης Ευρώπης που θα μπορούσε να αναλάβει ένα ισότιμο ρόλο με εκείνον των ΗΠΑ και η αμερικάνικη πολιτική δεν έχανε ευκαιρία στα επόμενα χρόνια που να μη προβάλλει τις διαφωνίες μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, είτε τυχαία ,είτε σκόπιμα. Οι κύριες περιοχές διαφωνιών αφορούσαν: α/ τις εμπορικές σχέσεις, ιδιαίτερα στη διάρκεια του λεγόμενου «γύρου Κέννεντυ» και τη καχυποψία των ευρωπαίων απέναντι στις προκλήσεις των μεγάλων αμερικανικών επιχειρήσεων β/ την προσπάθεια δημιουργίας πολυμερούς πυρηνικής δύναμης και γ/ την σταδιακή αμερικανική εμπλοκή στο Βιετνάμ .

Οι ευρωατλαντικές σχέσεις με το τέλος της κυβέρνησης Τζόνσον το 1968, έδιναν την εντύπωση πεδίου μάχης. Η Γαλλία αποχώρησε από το NATO το 1966, η πολυμερής πυρηνική δύναμη μπήκε στο συρτάρι, οι εμπορικές και νομισματικές σχέσεις αποτελούσαν σημεία συνεχών τριβών, ιδιαίτερα υπό το φως του αμερικανικού εμπορικού ελλείμματος. Επιπροσθέτως, μετά τη κρίση με τους πυραύλους στη Κούβα το 1962, το ενδιαφέρον των Αμερικανών φάνηκε να μετατοπίζεται, από τη Δ. Ευρώπη των πολλών και διαφορετικών κρατών προς τη δημιουργία ενός «διευθυντηρίου» αποτελούμενου από τις μεγάλες δυνάμεις . Όταν ο Λύντον Τζόνσον ανακοίνωσε την απόφασή του να συνταξιοδοτηθεί από την προεδρία τον Μάρτιο του 1968, οι διατλαντικές σχέσεις ήταν πολύ ρευστές. Μερικές από τις αιτίες είχαν μακρά ιστορία - η Γκωλική αντίδραση, η αυξανόμενη ανησυχία των Αμερικανών για τη θέση τους στην παγκόσμια οικονομία, και τα θέματα της κατανομής των βαρών στο πλαίσιο του NATO. Οι προοπτικές εξομάλυνσης των σχέσεων υπονομεύονταν από μια σειρά γεγονότων, όπως ο πόλεμος στο Βιετνάμ, που κατέδειξε τις διαφορετικές προσεγγίσεις ανάμεσα στις δύο όχθες του Ατλαντικού. Την ίδια εποχή ξέσπασαν και οι κοινωνικές εξεγέρσεις στη Γαλλία και αλλού που συμπλήρωσαν το σκηνικό μιας ταραγμένης περιόδου. Η παλιά τάξη πραγμάτων βρέθηκε υπό αμφισβήτηση και στη στρατιωτική και στην οικονομική σφαίρα. Πολλοί ερευνητές τοποθετούν τη στροφή στις αντιλήψεις των Ευρωπαίων για τις ΗΠΑ αμέσως μετά τη δολοφονία του Κέννεντυ, αλλά κυρίως με το πόλεμο στο Βιετνάμ. Αυτός ο πόλεμος μαζί με τη κλιμάκωση των πυρηνικών εξοπλισμών σε όλη τη δεκαετία του 1960, προκάλεσε την αποστροφή και τον ριζοσπαστισμό στους κόλπους της νεολαίας, με μακρόχρονα αποτελέσματα .

Εκείνη την εποχή ξεκίνησαν και αλλαγές στον στρατηγικό τομέα που άρχισε να αναμορφώνεται, να αλλάζει συλ και να στρέφεται προς την ισορροπία δυνάμεων (στη πραγματικότητα την ισορροπία του τρόμου), υπό την ηγεσία Νίξον και Κίσινγκερ. Αυτός ο νέος προσανατολισμός πολιτικής ενθαρρύνθηκε από τη Σοβιετική Ένωση, αλλά ήταν φανερό ότι ο ρόλος της Δ. Ευρώπης περιορίστηκε, αφού η υπεροχή των ΗΠΑ στο πεδίο των πυρηνικών όπλων ήταν αναμφισβήτητη και ήταν αυτό ακριβώς που μετρούσε στη διαδικασία της ύφεσης. Το αποτέλεσμα ήταν να επικρατήσει αμοιβαία καχυποψία: Έπαιζαν οι Αμερικανοί και οι Σοβιετικοί παιγνίδια εις βάρος της Δ. Ευρώπης;

Δύο περιστατικά υπογράμμισαν το πρόβλημα: Η Σύμβαση για τον περιορισμό της εξάπλωσης των πυρηνικών εξοπλισμών (Non Proliferation Treaty) και η προώθηση εκ μέρους της Γερμανίας της Ostpolitik, με στόχο τη χαλάρωση της έντασης στη Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Και οι δύο αυτές πρωτοβουλίες συγκρούονταν με τις αντιλήψεις των Αμερικανών. Οι πολέμιοι της ύφεσης, που άρχισε επί Προεδρίας Νίξον (1968) και κατέρρευσε επί Ford και Carter (1974-1980), θεωρούσαν «ανήθικη» τη πολιτική της ειρηνικής συνύπαρξης με τη Σοβιετική Ένωση, διότι ουσιαστικά εξίσωνε τις ΗΠΑ (κόσμο του καλού), με τη Σοβιετική Ένωση (κόσμο του κακού) και αποδεχόταν τον διαμελισμό της Ευρώπης. Τα γεγονότα λοιπόν εκείνης της εποχής καταδεικνύουν ότι η «λογική» των συντηρητικών προηγήθηκε κατά πολύ του δόγματος Μπούς. Απλώς σήμερα, με τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας επανήλθε δριμύτερη.

Στο μέτωπο της οικονομίας η διεθνής οικονομική τάξη είχε επίσης προβλήματα. Το 1968 ήταν φανερό ότι το εμπόριο και άλλες πλευρές της Δυτικής πολιτικής απειλούνταν από τη κατάρρευση της νομισματικής συμφωνίας του 1958. Οικονομικές αποκλίσεις και η αδυναμία του δολαρίου και της στερλίνας πίεζαν ασφυκτικά το σύστημα των ισοτιμιών που είχε καθιερωθεί με τη συμφωνία Bretton Woods. Τον Αύγουστο του 1971 έγινε υποτίμηση του δολαρίου. Την ίδια εποχή η Γερμανία εμφανίστηκε ως η μόνη μεγάλη Ευρωπαϊκή χώρα με εσωτερική νομισματική σταθερότητα και με το μάρκο να πρωταγωνιστεί στις αγορές. Η κυριαρχία του μάρκου διατηρήθηκε μέχρι τη καθιέρωση της ΟΝΕ στα τέλη της δεκαετίας του 1990.

Μέχρι το 1973 ελάχιστα είχαν διασωθεί από το σύστημα Bretton Woods και η διευρυμένη Ευρώπη βρισκόταν σε πλήρη αδυναμία να βάλει μια τάξη στο χάος των ισοτιμιών. Την ίδια εποχή, οι Δυτικοευρωπαίοι εκλήθησαν να προσυπογράψουν τον «Νέο Ατλαντικό Χάρτη», που θα δημιουργούσε τη βάση για μια νέα κοινότητα. Το «Έτος της Ευρώπης», όπως ανακηρύχτηκε από τον Κίσινγκερ, έληξε με πικρές αντεγκλήσεις και αλληλοκατηγορίες, που πυροδοτήθηκαν από τον Πόλεμο του Οκτώβρη στη Μέση Ανατολή και την πετρελαϊκή κρίση που ακολούθησε. Το 1974 σημαδεύτηκε από αλλαγές στο σύνολο σχεδόν των ηγεσιών της Δ. Ευρώπης, καθώς και στις ΗΠΑ, αλλά οι νέες κυβερνήσεις των Φορντ, Ουίλσον, Σμίτ και Ζισκάρ ντ' Εστέν δεν έδειχναν πολύ ευτυχείς από την προοπτική μιας «Ατλαντικής Κοινότητας».

1975-1990

Στα χρόνια που ακολούθησαν, 1975 και 1976 έγιναν πολλές προσπάθειες για το «ξαναχτίσιμο» των σχέσεων. Όμως ο κόσμος είχε ήδη υποστεί ήδη βαθιές αλλαγές. Μια παράμετρος αυτών των αλλαγών ήταν η «παγκοσμιοποίηση», δηλαδή η διαδικασία μέσω της οποίας πολλά από τα προβλήματα στις ευρωαμερικανικές σχέσεις είχαν παγκόσμιες επιπτώσεις. Τώρα η ενέργεια, το εμπόριο, η οικονομική ύφεση και η βιομηχανική πολιτική θα έπρεπε να εξεταστούν μέσα σε ένα ευρύτερο σύστημα, παρά σε ένα περιφερειακό ή «Ατλαντικό». Η ουσία ήταν ότι τα «ατλαντικά» προβλήματα δεν μπορούσαν πλέον να απομονωθούν από τις παρενέργειες που προκαλούσαν στον υπόλοιπο κόσμο. Ο Γύρος του Τόκιο που ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του 1970 είχε να ασχοληθεί και με τέτοιας φύσης ζητήματα. Στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, οι οικονομικές αποκλίσεις διόγκωναν τα προβλήματα και έδειχναν το στόχο της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης ανέφικτο.

Ωστόσο στα 1978-79, κάποια πρόοδος υπήρξε με την εισαγωγή του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (EMS), κυρίως ως ένα μέτρο άμυνας απέναντι στην αμερικανική οικονομική πολιτική (Kenen, 2002). Οι περιπλοκές αφορούσαν σε δύο κυρίως κατευθύνσεις: Πρώτον την οικονομική συνεργασία, η οποία απειλούνταν από έναν νέο αμερικανικό εθνικισμό και προστατευτισμό, δεύτερον τον τομέα της «υψηλής πολιτικής» και τις προσπάθειες των χωρών της ΕΟΚ να αναπτύξουν κοινούς στόχους εξωτερικής πολιτικής μέσω της «Πολιτικής Συνεργασίας». Στη Μέση Ανατολή δημιουργήθηκαν τριβές το 1983, ενώ σε άλλες περιοχές η κρίση έφερε στην επιφάνεια τις υποβόσκουσες διαφορές θέσεων (Ιράν, Πολωνία και Αφγανιστάν). Δεν ήταν μόνο ότι η ευρωπαϊκή αλληλεγγύη ήταν απλά υπό αμφισβήτηση, αλλά και το ότι η αμερικανική πολιτική υπό τον Κάρτερ και τον Ρέιγκαν ήταν σε σύγχυση και έπασχε από εσωτερικούς ανταγωνισμούς και αντιφάσεις.

Πολλά από τα συμπτώματα αστάθειας και σύγχυσης αφορούσαν και την πολιτική του ΝΑΤΟ. Ένα από τα κρίσιμα θέματα παρέμενε η κατανομή των βαρών. Παρά την υπόσχεση να αυξηθούν οι αμυντικές δαπάνες κατά 3% μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1970, όλα τα μέλη του ΝΑΤΟ, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ, δεν ανταποκρίθηκαν στις υποχρεώσεις τους. Το όλο θέμα ενεπλάκη επίσης με τα πυρηνικά όπλα και την ανάπτυξη εκ μέρους της Σοβιετικής Ένωσης νέων και περισσότερο καταστροφικών πυραύλων (ιδιαίτερα των SS-20). Οι ευρωπαίοι ηγέτες αντιμετώπισαν πολύ μεγάλο δίλημμα στο να δεχθούν να εγκατασταθούν στο έδαφός τους πύραυλοι PershingII και Cruise, λόγω και της μεγάλης λαϊκής αντίδρασης σε κάθε κλιμάκωση των πυρηνικών εξοπλισμών.

Σε όλο αυτό το διάστημα οι Αμερικανοί διατηρούσαν δυσπιστία για πολλούς από τους ευρωπαίους συμμάχους τους και θεωρούσαν υπαρκτή την απειλή του ευρωκομμουνισμού, ιδιαίτερα για τη Γαλλία και την Ιταλία. Δεν τους θεωρούσε, δηλαδή, αξιόπιστους συμμάχους. Από την πλευρά τους οι Ευρωπαίοι είχαν σοβαρές διαφωνίες με την αμερικανική πολιτική, στη Λατινική Αμερική (Ελ Σαλβαδόρ, Νικαράγουα και αργότερα Καναδά), στην

Ασία (Ιράν και Αφγανιστάν) και στην ίδια την Ευρώπη (Πολωνία). Στην αρχές της δεκαετίας του 1980 υπήρχαν σοβαρές αμφιβολίες για την επιβίωση της Δυτικής Συμμαχίας, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, ωστόσο, ήταν ξεκάθαρο ότι πολλά από τα προβλήματα ήταν ίδια με εκείνα που την απασχολούσαν σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας της και πάντα συνδεδεμένα με οικονομικές, στρατιωτικές και κοινωνικές αναταραχές. Σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 ο οικονομικός, πολιτικός και στρατιωτικός κόσμος της Ατλαντικής Συμμαχίας συγκλονιζόταν από διαφωνίες και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού.

Μετά τη χρηματιστηριακή κρίση του 1987 και τη δραματική πτώση του δολαρίου οι ευρωατλαντικές διαφορές σε θέματα διαχείρισης του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος και του παγκόσμιου εμπορίου βάθυναν. Αρκετοί σκληροπυρηνικοί Ρηγκανικοί δεν έκρυβαν την αντιπάθειά τους για τους ευρωπαϊούς συμμάχους, τους οποίους θεωρούσαν αναξιόπιστους, ανεύθυνους και ξένοιαστους καβαλάρηδες, που έβρισκαν καταφύγιο και ασφάλεια κάτω από την αμερικανική πυρηνική ομπρέλα, την ίδια στιγμή που υπονόμευαν αλλού τα αμερικανικά συμφέροντα. Στο ίδιο πνεύμα ήταν και η απάντηση του Υφυπουργού Άμυνας Ρίτσαρντ Πέρλ, όταν του ζητήθηκε να σχολιάσει τις αντιδράσεις των Ευρωπαίων στην πρωτοβουλία του Ρέιγκαν για τον Πόλεμο των Άστρων.

Σε όλη τη δεκαετία του 1980 έντονες ήταν και οι εμπορικές διαμάχες για τις οποίες καμιά πλευρά βέβαια δεν είχε το μονοπώλιο της αρετής. Οι Αμερικανοί κατηγορούν τους Ευρωπαίους για την προστατευτική αγροτική πολιτική, ότι σταδιακά κινούνται προς μια οικονομική και εμπορική «Ευρώπη Φρούριο» και ότι εγκαταλείπουν τη φιλοσοφία του ελεύθερου εμπορίου πάνω στην οποία στηρίχθηκε η Ατλαντική συνεργασία. Από την πλευρά τους οι Ευρωπαίοι κατηγορούν τους Αμερικανούς ότι ενδίδουν σε λόμπι για τη προστασία μιας σειράς βιομηχανικών προϊόντων, όπως ο χάλυβας, καθώς και αγροτικών προϊόντων. Σίγουρα και οι ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ευθύνονταν για τα προβλήματα και τους περιορισμούς που προσπαθούσαν να θέσουν στο ελεύθερο εμπόριο .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β»

Η ΜΕΤΑ ΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, το 1989, αρχίζει μια νέα εποχή για τις διατλαντικές σχέσεις και ολόκληρη την ανθρωπότητα. Η κατάρρευση του Ανατολικού Μπλοκ και η εξάλειψη της Σοβιετικής απειλής, μετέβαλε ριζικά τη φύση των διεθνών σχέσεων. Από την προσήλωση στην άμυνα και τους εξοπλισμούς περάσαμε στην αναζήτηση διαφορετικών μορφών άσκησης εξωτερικής πολιτικής, με ιδιαίτερη έμφαση στα δημοκρατικά και ανθρώπινα δικαιώματα, την υγεία, την εκπαίδευση, την εξάλειψη της φτώχειας, το σύστημα δικαίου, την ανθρωπιστική βοήθεια, το περιβάλλον, το εμπόριο, τις πληθυσμιακές αναλογίες, τη καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος

Πολλοί προέβλεψαν ότι η συμμαχία θα διαλυθεί, αφού η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το ΝΑΤΟ και άλλοι πολυμερείς θεσμοί αντιμετώπισαν δυσκολίες στο να συμφωνήσουν για τους νέους ρόλους τους, ακόμη και σε τομείς που είχαν συνεργασθεί αποτελεσματικά. Διαπρεπείς ευρωπαίοι, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου της Τσεχοσλοβακίας Vaclav Havel, ζητούσαν τη διάλυση του ΝΑΤΟ και του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Ωστόσο, δύο χρόνια αργότερα η Τσεχοσλοβακία ζητούσε την προσχώρησή της στο ΝΑΤΟ. Οι ΗΠΑ επεδίωξαν και επέτυχαν να χρησιμοποιήσουν τους διεθνείς θεσμούς για να διατηρήσουν την πολιτική και οικονομική τους επιρροή στην Ευρώπη, ενώ η ΕΕ καθυστέρησε να κάνει πράξη εκείνο που από το 1989 είχε εκφράσει ο Γάλλος Υπουργός Άμυνας Jean-Pierre Cheveneman: «τα διεθνή γεγονότα είναι ενθαρρυντικά για να πάρουμε την άμυνά μας στα χέρια μας, τη στιγμή που μας προσφέρεται αυτή η δυνατότητα ».

Είναι γεγονός ότι η εμφάνιση μη παραδοσιακών απειλών μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έκανε πολύ δύσκολες τις διαπραγματεύσεις και τη διαμόρφωση μιας κοινής αντίληψης για τη φύση των απειλών και της ασφάλειας. Το ερώτημα που μπήκε, τόσο για την ΕΕ, όσο και για τις ΗΠΑ ήταν κατά πόσο μπορούσαν να συνεργασθούν δημιουργικά μέσα σε ένα κόσμο που είχε αλλάξει ριζικά. Η Διακήρυξη του 1990 και κυρίως η Νέα Διατλαντική Ατζέντα που συμφωνήθηκε το 1995, αποτελούν μεγάλους σταθμούς για τη μεταψυχροπολεμική ατλαντική συμμαχία και αποτελούν σημεία αναφοράς ακόμη και όταν οι διαφορές και οι διενέξεις φαίνονται αγεφύρωτες.

Οι διατλαντικές αντεγκλήσεις για την κρίση στα Βαλκάνια, έθεσαν (ακόμη μια φορά) σε κίνδυνο την ευρωατλαντική ενότητα και κλιμακώθηκαν με τη διαχείριση της κρίσης στο Κόσοβο και αργότερα με τον πόλεμο στο Ιράκ που δημιούργησε το «ευρωατλαντικό τραύμα». Παρόλο που οι διατλαντικοί εταίροι μοιράζονται πολλές κοινές εκτιμήσεις για τις σύγχρονες απειλές εντούτοις διαφωνούν για τη διαχείριση των απειλών και ιδιαίτερα για το πώς, τότε και γιατί να χρησιμοποιήσουν στρατιωτική βία. Αυτό το στρατηγικό χάσμα διευρύνεται από την ασυμμετρία στις στρατιωτικές και τεχνολογικές

ικανότητες, που στην ακραία του μορφή παρουσιάζεται ως διχοτομία μεταξύ της μονομερούς Ευρωπαϊκής αδράνειας και του μονομερούς Αμερικανικού ακτιβισμού.

Σύμφωνα με τη θεωρία, οι οργανισμοί τείνουν να αναπαράγονται, μέσα από νέες μορφές νομιμοποίησης, ακόμη και όταν η αρχική αιτία της δημιουργίας και ύπαρξής τους έχουν εκλείψει. Σε αυτές τις περιπτώσεις επιστρατεύουν επιχειρήματα που αφορούν, είτε τα κοινά ενδιαφέροντα, είτε τις κοινές νόρμες και συνήθως αναφέρονται στην αλληλεγγύη και στη κοινή ιστορία. Στη περίπτωση της ατλαντικής συμμαχίας κάτι παρόμοιο θα σήμαινε ότι πρόκειται για κάτι περισσότερο από μια παραδοσιακή στρατιωτική συμμαχία. Το κύριο επιχείρημα γύρω από την αναδιοργάνωση του NATO είναι ότι οι κοινές φιλελεύθερες δημοκρατικές αξίες και νόρμες είναι απαραίτητες για τη συνοχή της συμμαχίας και πάνω σε αυτή τη κοινή ταυτότητα έχει στρέψει τη προσοχή του το NATO στη μεταπολεμική περίοδο.

Πολλοί υποστηρίζουν ότι δεν ήταν μόνο η Σοβιετική απειλή που δημιούργησε την Ατλαντική Συμμαχία, παρόλο που συνέβαλε στην ενίσχυση της αίσθησης του κοινού σκοπού. Οι ρίζες της συμμαχίας θα πρέπει να αναζητηθούν στη συμμαχία της Γαλλίας, της Βρετανίας και των ΗΠΑ στη διάρκεια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, που δημιούργησε ένα αίσθημα κοινότητας και κοινών αξιών. Στο επίκεντρο αυτών των αξιών ήταν η αρχή της δημοκρατίας, σύμφωνα με την οποία, τα δημοκρατικά κράτη μπορούν να δημιουργήσουν κοινή ασφάλεια που βασίζεται στις ίδιες δημοκρατικές αρχές με αυτές που διέπουν τη λειτουργία στην εσωτερική τους πολιτική.

Εξίσου μεγάλες τριβές δημιουργήθηκαν στις διατλαντικές σχέσεις στη μεταψυχροπολεμική περίοδο στο εμπόριο με παράδειγμα το 1989, όταν η Ουάσινγκτον επέβαλε δασμούς σε μια σειρά από ευρωπαϊκά αγροτικά προϊόντα έπειτα από την απόφαση των Βρυξελλών να απαγορεύσει εισαγωγές βοοειδών που είχαν τραφεί με ορμόνες.

Το 1995 ο Κλίντον είχε εκφράσει φόβους, ότι οι εμπορικές διενέξεις δηλητηρίαζαν το σύνολο της ευρωατλαντικής σχέσης και οι ηγέτες και από τις δύο πλευρές του Ατλαντικού άρχισαν να αναζητούν μια νέα μεγάλη πρωτοβουλία ή άλλη πολιτική χειρονομία προκειμένου να μη διαλυθεί η ευρωατλαντική συμμαχία. Τον Ιούνιο του 1995, ο Αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών Warren Christopher με ομιλία του στη Μαδρίτη με τίτλο «Σχεδιάζοντας μια Νέα Διατλαντική Ατζέντα για τον 21^ο Αιώνα» καλούσε για μια ευρεία οικονομική και πολιτική συνεργασία. Σε μια προσπάθεια να επαναδιαμορφώσουν τις σχέσεις, μέσα στο νέο πλαίσιο της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας ο Κλίντον και ο Ισπανός Πρωθυπουργός Φελίππε Γκονζάλες υπέγραψαν τη Νέα Διατλαντική Ατζέντα (ΝΔΑ) τον Δεκέμβριο του 1995, στη Σύνοδο Κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ, στη Μαδρίτη.

Η ΝΔΑ, η οποία συμπλήρωσε τη Διακήρυξη του 1990, αποτελεί τον βασικό συνδετικό κρίκο μεταξύ Βρυξελλών και Ουάσινγκτον και δημιούργησε ένα θεσμικό πλαίσιο, σε υψηλό επίπεδο, για την επίλυση των διαφορών. Στη πραγματικότητα, ενώ η Διατλαντική Διακήρυξη αφορούσε μια συμβουλευτικού χαρακτήρα σχέση η ΝΔΑ αφορούσε κοινή δράση. Η ΝΔΑ, η οποία καλύπτει

οικονομία, εμπόριο και ασφάλεια, προτείνει κοινή δράση σε τέσσερις κύριους τομείς: 1/ προαγωγή της ειρήνης, της δημοκρατίας και της ανάπτυξης στον κόσμο 2/ ανταπόκριση στις παγκόσμιες προκλήσεις 3/ συμβολή στην επέκταση του παγκόσμιου εμπορίου και στενότερες οικονομικές σχέσεις και 4/ γέφυρες κατά μήκος του Ατλαντικού (Kern).

Τον Μάιο του 1998 στη Σύνοδο Κορυφής του Μπέρμινγκχαμ ανακοινώθηκε η Διατλαντική Οικονομική Εταιρική Σχέση, που αφορούσε κυρίως στον περιορισμό των εμπορικών φραγμών και το ξεπέραςμα των κανονιστικών εμποδίων. Τον Μάρτιο του 2002, η ΕΕ και οι ΗΠΑ εγκαινίασαν τον διάλογο για τις χρηματαγορές, τον Μάιο του 2002 την Θετική Οικονομική Ατζέντα (Positive Economic Agenda), που σχεδιάστηκε για να μετριάσει τις εμπορικές διενέξεις και τον Ιούνιο του 2004, στη Σύνοδο Κορυφής στην Ιρλανδία, οι δύο πλευρές συμφώνησαν για τον «Οδικό Χάρτη για τη Συνεργασία και τη Διαφάνεια». Οι δύο πλευρές συνεργάστηκαν καλά στον νέο γύρο των διαπραγματεύσεων που ξεκίνησε στη Ντόχα τον Νοέμβριο του 2001, στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Ωστόσο, η αποτυχία της συνόδου στο Κανκούν, τον Σεπτέμβριο του 2003, κυρίως λόγω των διαφωνιών μεταξύ ανεπτυγμένων και υπό ανάπτυξη χωρών, τραυμάτισε και τις ευρωατλαντικές σχέσεις.

Η πορεία της ΝΔΑ είναι θετική από οικονομική άποψη, αφού πρόκειται για την καλύτερη περίοδο στην ιστορία της διατλαντικής οικονομικής ολοκλήρωσης. Οι οικονομίες της ΕΕ και των ΗΠΑ αποτελούν τώρα την ισχυρότερη και πιο αλληλεξαρτώμενη οικονομική εταιρική σχέση στο κόσμο, αποτελώντας το 41% του παγκόσμιου ΑΕΠ, το 38% του παγκόσμιου εμπορίου, το 32% των εισαγωγών, το 27% των εξαγωγών το 58% των εισερχομένων κεφαλαιακών ροών και το 77% των εξερχομένων. Οι ξένες επενδύσεις που αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ατλαντικής οικονομίας βρίσκονται σε άνθιση. Οι Αμερικανικές εταιρείες επένδυσαν περισσότερο κεφάλαιο στο εξωτερικό στη δεκαετία του 1990-περισσότερα από \$750 δις.-από ότι τις προηγούμενες τέσσερις δεκαετίες. Από αυτές περίπου οι μισές πήγαν στην Ευρώπη .

Τα αμερικάνικα κεφάλαια στη Γερμανία είναι μεγαλύτερα από το σύνολο των αμερικανικών κεφαλαίων στη Λατινική Αμερική. Η ΕΕ σήμερα δίνει στις αμερικανικές εταιρείες το 50% από το σύνολο των παγκόσμιων κερδών τους. Υπάρχουν περισσότερες επενδύσεις ευρωπαϊκών εταιριών μόνο στο Τέξας από ότι το σύνολο των αμερικανικών επενδύσεων στην Ιαπωνία .

Άρα, παρά τις όποιες διαφωνίες, υπήρξε σύμφιξη παρά χαλάρωση σχέσεων. Η Διατλαντική Ατζέντα αποδείχτηκε περισσότερο αποτελεσματική για την οικονομία και το εμπόριο παρά για τους στρατηγικούς σχεδιασμούς της άμυνας και της ασφάλειας.

Τα θέματα που έθεσαν σε δοκιμασία τις διατλαντικές σχέσεις αφορούσαν κατά κύριο λόγο την εκτός συνόρων ασφάλεια. Είναι γεγονός ότι υπάρχουν διαφορές στην κουλτούρα, στη στρατιωτική ισχύ και στις εκτιμήσεις των καταστάσεων. Με δεδομένη την στρατιωτική υπεροχή τους οι ΗΠΑ συχνά προτιμούν να ενεργούν μονομερώς. Αυτό, πολλοί υποστηρίζουν, συνδέεται και με τη πολύπλοκη δομή και το σύστημα αποφάσεων της ΕΕ. Παρά τη

πρόοδο που έχει σημειωθεί για την ΚΕΠΑΑ, η ΕΕ εξακολουθεί να μη μιλάει με μια φωνή σε πολλά θέματα. Αυτό έχει σαν συνέπεια οι Αμερικανοί να βλέπουν την Ευρώπη διαιρεμένη και σε συνεχή σύγχυση. Η εντύπωση αυτή ενισχύεται και από την ανυπομονησία και τη βιασύνη όλων σχεδόν των ευρωπαίων ηγετών να ενισχύσουν τις δικές τους διμερείς σχέσεις με τις ΗΠΑ.

Επιπλέον στην Ουάσινγκτον ασχολούνται με την «υψηλή πολιτική», όπως η χρήση βίας, ενώ στην ΕΕ με τη «χαμηλή πολιτική», όπως είναι το εμπόριο, η βιομηχανία και η περιβαλλοντική πολιτική. Αυτό οδηγεί τις ΗΠΑ να πιστεύουν ότι ο καλύτερος τρόπος για να συνεννοηθούν με την ΕΕ σε θέματα ασφαλείας είναι διμερώς με τα κράτη μέλη ή μέσω του ΝΑΤΟ. Οι ευκαιριακές «coalitions of the willing» θεωρούνται ήδη οι πιο συμφέρουσες για τη προώθηση των Αμερικανικών συμφερόντων.

Παρόλα αυτά οι διατλαντικές σχέσεις μπορούν να πιστωθούν με τις προσπάθειες για την αποκατάσταση της ειρήνης, της δημοκρατίας και της σταθερότητας στα Βαλκάνια και την παροχή οικονομικής και τεχνικής βοήθειας για την θεμελίωση θεσμών και την ανασυγκρότηση χωρών, όπως η Βοσνία, το Κόσοβο, η ΠΓΔΜ, η Σερβία. Άρα, ο τελικός απολογισμός της ΝΔΑ, παρά τις όποιες αδυναμίες, είναι μάλλον θετικός.

Μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001, από πλευράς των ΗΠΑ υποστηρίχθηκε με έμφαση η απόφασή τους να αναλάβουν στρατιωτική δράση προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία τους από μελλοντικές επιθέσεις. Η εξέλιξη αυτή ήταν φυσικό να προκαλέσει την ανησυχία της ΕΕ, καθώς γινόταν αισθητή η στροφή της κυβέρνησης Μπους προς μια μονομερή προσέγγιση των διεθνών εξελίξεων .

Η πολιτική του George W. Bush αποτελεί την αποθέωση του μονομερισμού. Η στάση των ΗΠΑ απέναντι στο Πρωτόκολλο του Κιότο για το κλίμα, τη Σύμβαση για τους Αντιβαλλιστικούς Πυραύλους, το σχέδιο σύμβασης για τη διακίνηση μικρών συμβατικών όπλων, ο πόλεμος εναντίον του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (συνοδευόμενος από απειλές εναντίον συμμάχων που το υποστήριζαν), ο τόνος του νέου στρατηγικού δόγματος- όλα αυτά που είχαν ξεκινήσει από το 1994, όταν οι ρεπουμπλικάνοι κέρδισαν τη πλειοψηφία στη Βουλή των Αντιπροσώπων, καταδεικνύουν τη ρήξη με τη προηγούμενη πολιτική.

Η μεγάλη κρίση βέβαια αφορά τον πόλεμο στο Ιράκ, που οργανώθηκε χωρίς τη συνεργασία του ΝΑΤΟ, σε κλίμα μυστικοπάθειας και με τη συμμετοχή μόνο της Βρετανίας. Πολλοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι οι ΗΠΑ σήμερα είναι μια διαφορετική χώρα από αυτή που ήταν το 1999 και όχι μόνο εξαιτίας της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Το Ιράκ και η γενικότερη πολιτική Μπους στη Μέση Ανατολή, όχι μόνο εξανέμισαν το κύμα διεθνούς αλληλεγγύης που παρήγαγε η 11/9, αλλά έχουν οδηγήσει το δείκτη του παγκόσμιου αντιαμερικανισμού τριάντα χρόνια πίσω .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ»

ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΗΠΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΕ

A. Στρατηγικές Προτεραιότητες των ΗΠΑ

Το 1996 διακομματική επιτροπή απαρτιζόμενη από καθηγητές, αναλυτές και πολιτικούς, έκανε μια πρώτη προσέγγιση των αμερικανικών συμφερόντων στη μεταψυχροπολεμική εποχή. Ως ζωτικά αμερικανικά συμφέροντα καταγράφηκαν :

(1) Η αποτροπή της ανάδυσης μιας εχθρικής ηγεμονικής δύναμης στην Ευρασία ή στα σύνορα των ΗΠΑ, ενισχύοντας και βελτιώνοντας την στρατιωτική ισχύ και επιβεβαιώνοντας την ηγεμονική τους παρουσία σε όλο τον κόσμο.

(2) Η αποτροπή και η μείωση της απειλής από τα πυρηνικά, τα βιολογικά και τα χημικά όπλα.

(3) Ο αγώνας κατά της τρομοκρατίας, του θρησκευτικού φονταμενταλισμού, του διεθνούς εγκλήματος και της διακίνησης των ναρκωτικών.

(4) Η αποτροπή της κατάρρευσης των κανονιστικών ρυθμίσεων όσον αφορά το διεθνές εμπόριο, τη διεθνή οικονομία, τις ενεργειακές πολιτικές και τις πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος.

Ηγεμονισμός

Οι Αμερικανοί είδαν το τέλος του Ψυχρού Πολέμου ως μια ευκαιρία όχι να περιορίσουν , αλλά να επεκτείνουν την εμβέλειά τους , για να διευρύνουν την συμμαχία της οποίας ηγούνται προς ανατολάς, προς την Ρωσία, να ενισχύσουν τις σχέσεις τους με τις όλο και πιο δημοκρατικές δυνάμεις της Ανατολικής Ασίας , να επιτηρούν συμφέροντα σε μέρη του κόσμου , όπως η Κεντρική Ασία, που οι περισσότεροι Αμερικανοί ούτε καν γνώριζαν προηγουμένως. Οι Αμερικάνοι πλέον μιλούν προκλητικά για την αμερικανική πρωτοκαθεδρία (*primacy*) ή ακόμη και την εδραίωση της αμερικανικής αυτοκρατορίας. Θεωρούν μονόπλευρη την κυριαρχία τους μετά την εμφανή ανικανότητα της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ).

Η ακαμψία αντιμετώπισης και επίλυσης προβλημάτων στην γειτονιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στην Βοσνία – στο Κοσσυφοπέδιο), συνηγόρησε στην θεώρηση της κυριαρχίας τους ως μοναδικής υπερδύναμης. Η αμερικανική πρωτοκαθεδρία στοχεύει στο να περιλάβει τον έλεγχο της Ευρασίας, την ενεργό παρουσία της στην Κεντρική Ασία και την εδραίωση της παρουσίας της στη Μέση Ανατολή, στον Περσικό Κόλπο και στον Ειρηνικό. Η Αμερική,

ως η χώρα που ελέγχει αυτή την στιγμή τους περισσότερους πόρους και έχει τις περισσότερες δυνατότητες, μπορεί να επιλέξει και να επιβάλει οποιαδήποτε στρατηγική επιθυμεί, παραμένοντας μόνη πρώτη (*primus solus*) Αυτόματα αυτό σημαίνει μονοπολικό σύστημα ισορροπίας ισχύος.

Στρατιωτική Ισχύς

Οι Αμερικάνοι μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου θεώρησαν ότι δεν απαλλάχτηκαν από την ανάγκη στρατηγικής. Αντιθέτως, θεωρούσαν ότι, σαν μόνη πλέον παγκόσμια υπερδύναμη, έπρεπε να επαναπροσδιορίσουν την στρατηγική τους. Πίστεψαν ότι για να διευρυνθεί ο στρατηγικός τους ρόλος και ιδιαίτερα πέρα από την ευρωπαϊκή ήπειρο, έπρεπε να θεσπίσουν μια επαναστατική αλλαγή στην στρατηγική, δημιουργώντας έναν ευέλικτο στρατό, ικανό να αποστέλλεται και να δρά σε μακρινές περιοχές. Από την πρώτη διοίκηση του πατέρα Μπούς (Bush) μέχρι τα χρόνια του υιού του, η αμερικανική στρατηγική και ο σχεδιασμός των δυνάμεων των Ηνωμένων Πολιτειών συνέχισαν να στηρίζονται στην θέση ότι χρειάζεται τέτοιου μεγέθους ενίσχυση της στρατιωτικής ισχύος τους, που να είναι δυνατό να διεξάγει και να κερδίζει ταυτόχρονα σε δυο πολέμους σε διαφορετικές περιοχές του κόσμου.

Έτσι μετέφεραν σημαντικούς πόρους από κοινωνικά σε στρατιωτικά προγράμματα, αναδιοργάνωσαν και εκσυγχρόνισαν τις ένοπλες δυνάμεις τους τις οποίες έκαναν ικανές να αποστέλλονται, να δρουν και να συντηρούνται μακριά από την χώρα τους. Η στρατηγική αυτή είχε σαν αποτέλεσμα οι ένοπλες δυνάμεις των Ηνωμένων Πολιτειών να πραγματοποιήσουν αξιόλογες προόδους σε υψηλής ακριβείας κατευθυνόμενα οπλικά συστήματα, στις επικοινωνίες στην συγκέντρωση και συλλογή πληροφοριών και στην ανάπτυξη νέων μικτών επιθετικών επιχειρήσεων.

Συγχρόνως, λόγω της ευκολίας εμπλοκής τους σε πολέμους έπρεπε να αποφεύγουν ή να λιγοστεύουν τις ανθρώπινες απώλειες κατασκευάζοντας οπλικά συστήματα και πυρομαχικά τα οποία επέτρεπαν προσβολές φοβερής ακριβείας από μεγάλες αποστάσεις με μικρότερους κινδύνους για τους στρατιώτες.

Ο Κλίντον (Clinton) ήταν αυτός που έκανε το πρώτο βήμα για την οικοδόμηση ενός νέου πυραυλικού αμυντικού συστήματος για την προστασία των ΗΠΑ από τα Κράτη-Παρίες ή Κράτη – Ταραξίες, τα οποία διαθέτουν πυρηνικά όπλα και αντίστοιχη τεχνογνωσία, όπως η Βόρεια Κορέα, το Ιράν και το Πακιστάν. Το σύστημα των κρατών αυτών, απειλεί να ανατρέψει τη Συνθήκη Βαλλιστικής Αντιπυραυλικής Άμυνας και το δόγμα της αμοιβαίας εξασφαλισμένης καταστροφής, που για καιρό οι Ευρωπαίοι εκτιμούσαν ότι είχε την πλέον εξέχουσα σημασία για την δική τους στρατηγική ασφάλεια.

Οι Αμερικανοί ιδίως μετά την 11η Σεπτεμβρίου ενδιαφέρονται να εξασφαλίσουν μόνο το αμερικανικό έδαφος, αφήνοντας τους ευρωπαίους πλέον να αναλάβουν μόνοι την δική τους ασφάλεια. Χαρακτηριστική ήταν και η δήλωση το 1999 του ΥΠΕΞ της Γερμανίας Φίσερ (Joscha Fisher), ότι « η απόφαση της Γερμανίας να παραμείνει μη πυρηνική δύναμη είχε βασιστεί στην

πίστη ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες ,ως η σημαντικότερη πυρηνική δύναμη, θα εγγυηθούν κάποια μορφή τάξης και αν αυτές εγκαταλείψουν αυτή την εγγύηση, τότε η Γερμανία πιθανώς να απαιτηθεί να αναπτύξει τις δικές της πυρηνικές δυνάμεις ».

Νέες Απειλές- Τρομοκρατία

Υπάρχει μια αλλαγή της αμερικανικής πολιτικής μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου, με προσπάθεια να παρέμβουν ενεργά σε περιοχές ζωτικού ενδιαφέροντος όπως η Μέση Ανατολή, σε μια προσπάθεια «μεταμόρφωσης» χωρών και περιοχών σε αντίστοιχη «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση» του αμερικανικού μοντέλου .

Το αίσθημα ανασφάλειας που δημιούργησε η 11η Σεπτεμβρίου κλόνισε τους αμερικανούς. Το αποτέλεσμα του είναι το επίσημο κράτος να διατυπώσει το περιβόητο δόγματος ριζικής αντιμετώπισης του «άξονα του κακού» με μέλη το Ιράκ, Ιράν, και την Βόρεια Κορέα. Το εξαιρετικής υπεραπλούστευσης δόγμα, που τοποθετούσε τρεις πολύ διαφορετικές χώρες στον ίδιο παρονομαστή, αποτελεί συνέχεια της προσέγγισης του προέδρου Μπους (Bush) και των συμβούλων του σύμφωνα με την οποία « όποιος δεν είναι μαζί μας είναι εναντίον μας».

Η σύγχρονη μορφή του πολέμου κατά της τρομοκρατίας, με την σημερινή του μορφή ,είναι χωρίς όρια και τέλος και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εξυπηρέτηση πολλών στόχων, ενώ εκφράζονται ανησυχίες ότι ίσως διαβρώσει την αμερικανική κοινωνία και δημιουργήσει πρόβλημα σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του περιορισμού των πολιτικών ελευθεριών. Προβληματισμό προκαλεί, το γεγονός ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες παρά τις αρχικές διακηρύξεις της 11ης Σεπτεμβρίου, δεν ασχολούνται με την καταπολέμηση των γενεσιουργών αιτιών της τρομοκρατίας, αλλά με την βίαιη αντιμετώπιση ορισμένων συμπτωμάτων του φαινομένου.

B. Στρατηγικές Προτεραιότητες της ΕΕ

1. Διεύρυνση και Εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 1η Μαΐου 2004 δημιούργησε νέους γείτονες. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης τον Ιούνιο του 2003, οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεσμεύτηκαν να ενισχύσουν τις κοινές αξίες και να προάγουν τα κοινά συμφέροντα, αναπτύσσοντας νέες πολιτικές στην νέα γειτονιά τους. Το Μάρτιο του 2004, το Συμβούλιο καλωσόρισε την Επιτροπή Επικοινωνίας της οποίας στόχος είναι «η χάραξη του δρόμου για μια νέα γειτονιά».

Ενώ οι πολιτικοί, οικονομικοί και κοινωνικοί όροι ποικίλλουν από σύνορα σε σύνορα, οι πολιτικές αυτές θα εξετάσουν τους ακόλουθους βασικούς στόχους συνεργασίας :

(1) προώθηση βιώσιμης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στις παραμεθόριες περιοχές.

(2) εξέταση των κοινών προκλήσεων, στους τομείς όπως το περιβάλλον, η δημόσια υγεία, η πρόληψη και η πάλη ενάντια στο οργανωμένο έγκλημα.

(3) εξασφάλιση αποδοτικών και ασφαλών συνόρων.

2. Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας

A. Η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας

Η Ευρώπη είναι στόχος αλλά και βάση για την τρομοκρατία. Οι Ευρωπαϊκές χώρες είναι στόχοι και μερικές ήδη έχουν δεχτεί επίθεση. Πυρήνες της Αλ Κάιντα έχουν αποκαλυφθεί στην Αγγλία, την Ιταλία, την Γερμανία, την Ισπανία και το Βέλγιο . Η συντονισμένη ευρωπαϊκή δράση είναι αναπόφευκτη και έχουν προωθηθεί πρωτοβουλίες συνεργασίας .

B. Όπλα Μαζικής Καταστροφής και Περιφερειακές Συγκρούσεις

Ο πολλαπλασιασμός των όπλων μαζικής καταστροφής (WMD) είναι ενδεχομένως η μέγιστη απειλή στην παγκόσμια ασφάλεια. Οι διεθνείς συνθήκες και οι ρυθμίσεις ελέγχου εξαγωγής έχουν επιβραδύνει τη διάδοση τους. Εντούτοις, μπαίνουμε σε μια νέα και επικίνδυνη περίοδο με αύξηση της πιθανότητας πολλαπλασιασμού τους ειδικά στη Μέση Ανατολή. Επίσης, οι πρόοδοι στις βιολογικές επιστήμες ίσως να αυξήσουν τη δύναμη των βιολογικών όπλων στα προσεχή χρόνια . Επιθέσεις με χημικά και ραδιολογικά υλικά είναι επίσης μια σοβαρή απειλή. Η διάδοση της τεχνολογίας βλημάτων προσθέτει ένα περαιτέρω στοιχείο της αστάθειας και θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την Ευρώπη.

Περιφερειακές συγκρούσεις όπως εκείνες στο Κασμίρ, στη περιοχή των Μεγάλων Λιμνών (Αφρική) και στην Κορεατική χερσόνησο επιδρούν έμμεσα και άμεσα στα ευρωπαϊκά συμφέροντα . Ειδικά η Μέση Ανατολή εμπλέκει την ΕΕ ακόμη περισσότερο για προφανείς λόγους. Οι βίαιες ή ψυχροπολεμικές συγκρούσεις, που εμμένουν επί των συνόρων της Ευρώπης, απειλούν την περιφερειακή σταθερότητα. Καταστρέφουν τις ανθρώπινες ζωές, τις κοινωνικές και φυσικές υποδομές, απειλούν τις μειονότητες, τις θεμελιώδεις ελευθερίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η σύγκρουση μπορεί να οδηγήσει στον εξτρεμισμό, την τρομοκρατία και στο οργανωμένο έγκλημα. Η περιφερειακή αβεβαιότητα μπορεί να τροφοδοτήσει την απαίτηση για όπλα μαζικής καταστροφής .Η κακή διακυβέρνηση, οι δωροδοκίες, η κατάχρηση εξουσίας, η έλλειψη υπευθυνότητας και η αστική σύγκρουση είναι τα αίτια του κακού εκ των έσω. Σε μερικές περιπτώσεις, αυτό έχει επέλθει από την κατάρρευση των κρατών. Η Σομαλία, η Λιβερία και το Αφγανιστάν υπό τους

Ταλιμπάν είναι τα πιο πρόσφατα παραδείγματα. Η κατάρρευση του κράτους μπορεί να συνδεθεί με τις προφανείς απειλές, όπως το οργανωμένο έγκλημα και η τρομοκρατία. Η κρατική αποτυχία είναι ένα ανησυχητικό φαινόμενο που υπονομεύει την παγκόσμια διακυβέρνηση, και προσθέτει στην περιφερειακή αστάθεια.

Γ. Οργανωμένο Έγκλημα

Η Ευρώπη είναι πρωταρχικός στόχος για το οργανωμένο έγκλημα. Αυτή η εσωτερική απειλή στην ασφάλειά μας έχει μια σημαντική εξωτερική διάσταση(διασυνοριακή λαθραία διακίνηση ναρκωτικών, γυναικών, παράνομων μεταναστών και όπλων σε συνδυασμό με πολλές δραστηριότητες εγκληματικών συμμοριών).Μπορεί να έχει και διασυνδέσεις με την τρομοκρατία. Τέτοιες εγκληματικές δραστηριότητες συνδέονται συχνά με αδύνατα ή αποτυχόντα κράτη. Τα εισοδήματα από τα ναρκωτικά έχουν μολύνει τις κρατικές δομές. Εισοδήματα από το εμπόριο στους πολύτιμους λίθους, ξυλεία, όπλα, πετρελαϊκές συγκρούσεις σε άλλα μέρη του κόσμου υπονομεύουν το κράτος δικαίου και την ίδια την κοινωνική τάξη. Σε ακραίες περιπτώσεις, το οργανωμένο έγκλημα μπορεί ακόμα και να εξουσιάσει το κράτος. Περίπου 90% της ηρωίνης στην Ευρώπη προέρχεται από τις παπαρούνες στο Αφγανιστάν, όπου το εμπόριο ναρκωτικών πληρώνει ιδιωτικούς στρατούς.

Το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου λευκής σαρκός-200.000από τις 700.000 γυναίκες /θύματα παγκοσμίως - γίνεται από δίκτυα που δρουν στις βαλκανικές χώρες. Άλλη μια νέα διάσταση στο οργανωμένο έγκλημα που χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή είναι η αύξηση της θαλάσσιας πειρατείας. Συνυπολογίζοντας, τα όπλα μαζικής καταστροφής, το οργανωμένο έγκλημα, την αποδυνάμωση του κρατικού συστήματος και την ιδιωτικοποίηση της δύναμης, το παγκόσμιο σύστημα, κεντρικός παίκτης του οποίου είναι η ΕΕ , θα μπορούσε να έρθει αντιμέτωπο όντως με μια άσχημα εξελισσόμενη μελλοντική απειλή.

3. Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ)

Είναι το σύνολο των ενεργειών στις οποίες αποδύεται η ΕΕ, ώστε αυτή να δρά στη διεθνή σκηνή όχι μόνο ως οικονομική αλλά και ως ενιαία και ανεξάρτητη πολιτική οντότητα. Πολιτική οντότητα ισχυρή και αξιόπιστη, ικανή να αντιμετωπίζει τις σύγχρονες διεθνείς προκλήσεις ως πραγματικός παγκόσμιος παίκτης ,που προωθεί σε πλανητική κλίμακα τις θεμελιώδεις αρχές επάνω στις οποίες εδράζεται η ίδια : ειρήνη, διεθνής ασφάλεια, ανεξαρτησία και ακεραιότητα της Ένωσης, προώθηση της διεθνούς συνεργασίας, δημοκρατία, κράτος δικαίου, σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Η ΚΕΠΠΑ εξελίσσεται διαρκώς. Ένας από τους σημαντικούς σταθμούς σε αυτή την εξελικτική πορεία είναι η ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Άμυνας & Ασφάλειας (ΕΠΑΑ). Είναι ο βραχίονας ασφάλειας και άμυνας της ΚΕΠΠΑ, προοριζόμενη να εξυπηρετεί τους προαναφερθέντες σκοπούς της ΚΕΠΠΑ. Η ΕΠΑΑ έχει ως απώτερο σκοπό τη διαμόρφωση συστήματος κοινής αμυντικής πολιτικής, αλλά στην παρούσα φάση περιορίζεται στη διαχείριση κρίσεων με στρατιωτικά ή και μη στρατιωτικά μέσα, αναλαμβάνοντας αποστολές ανθρωπιστικού χαρακτήρα και διάσωσης, διατήρησης της ειρήνης και ειρήνευσης με τη χρήση μάχιμων δυνάμεων.

Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ένωσης προοδευτικά εξαπλώθηκε και ενισχύθηκε τα τελευταία χρόνια, με σημαντικότερα παραδείγματα τις κρίσεις στον Κόλπο, στα δυτικά Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου οδήγησαν στην περαιτέρω ενδυνάμωση και εντατικοποίηση της διακυβερνητικής συνεργασίας γύρω από την ΚΕΠΠΑ. Οι λόγοι ανάπτυξης της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, είναι η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η ανάγκη συντονισμού της εξωτερικής πολιτικής, οι διαδοχικοί γύροι διεύρυνσης, το τέλος του ψυχρού πολέμου και του διπολικού διεθνούς συστήματος, η βαλκανική κρίση και η κυκλοφορία του διεθνούς πλέον Ευρώ (Euro).

Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) ορίζεται στο άρθρο 11 της Συνθήκης της Νίκαιας (01/02/2003). Σύμφωνα με αυτό η Ένωση θα καθορίζει και θα εφαρμόζει μία κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της οποίας οι στόχοι είναι :

(1) Η διαφύλαξη των κοινών αξιών, των θεμελιωδών συμφερόντων, της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας της Ένωσης, σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

(2) Η ενίσχυση της ασφάλειας της Ένωσης, υπό όλες τις μορφές της.

(3) Η διατήρηση της ειρήνης και η ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και σύμφωνα με τις αρχές της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι και τους στόχους του Χάρτη των Παρισίων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν στα εξωτερικά σύνορα.

(4) Η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας.

(5) Η ανάπτυξη και εδραίωση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

4. Φτώχεια και Ασθένειες – Πηγές Αστάθειας

Η νίκη της ειρήνης και δημοκρατίας στην Ευρώπη τα τελευταία πενήντα χρόνια, έχει χρησιμεύσει στο να δώσει έμφαση στα συνεχιζόμενα προβλήματα του ευρύτερου κόσμου. Από το 1990 σχεδόν τέσσερα εκατομμύρια άνθρωποι έχουν πεθάνει στους πολέμους (90% πολίτες). Παγκοσμίως, 18 εκατομμύρια

άνθρωποι έχουν αναγκαστεί να φύγουν από τα σπίτια τους ως αποτέλεσμα συγκρούσεων . Η φτώχεια και οι ασθένειες έχουν προκαλέσει πολιτική αστάθεια. Το μισό του παγκόσμιου πληθυσμού- σχεδόν τρία δισεκατομμύρια άνθρωποι-ζουν ημερησίως με λιγότερο από 2 ευρώ και κάθε χρόνο 45 εκατομμύρια πεθαίνουν από την πείνα και τον υποσιτισμό.

Η ηθική ευθύνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να εργαστεί όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά προς την ανακούφιση αυτών των προβλημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ»

ΣΥΓΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΕ-ΗΠΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΗΠΑ-ΕΕ

1. Τρομοκρατία

Σε απάντηση των τρομοκρατικών επιθέσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες, η Ευρωπαϊκή Ένωση κινήθηκε γρήγορα για να υιοθετήσει έναν κοινό καθορισμό αντιμετώπισης της τρομοκρατίας, να επιβάλλει ομοιόμορφες εγκληματικές ποινικές ρήτρες και να καθιερώσει έναν κατάλογο ομάδων και προσώπων πιθανών μελλοντικών τρομοκρατών. Ενδυναμώθηκαν ιδρύματα όπως η Ευρωπόλ (η ευρωπαϊκή αστυνομία- Eurpol) και η Eurojust λαμβάνοντας υπόψη τους νέους στόχους ενάντια στην τρομοκρατία και στόχευσαν στην στενότερη συνεργασία με τις ΗΠΑ. Εντατικές συζητήσεις μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ηνωμένων Πολιτειών έχουν πραγματοποιηθεί για να διευκολύνουν την είσοδο νέων μέτρων που στοχεύουν στην αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρημάτων, στην ενίσχυση της ασφάλειας της θαλάσσιας κυκλοφορίας εμπορευμάτων και στην επίτευξη της συμφωνίας στη χρήση πληροφοριών στα σύνορα. Στην Σύνοδο Κορυφής τον Ιουνίου του 2003, οι Ευρωπαϊκή Ένωση και Ηνωμένες Πολιτείες συμφώνησαν στην έκδοση εγκληματιών (μειώνοντας τις καθυστερήσεις των αιτημάτων) και στην βοήθεια (επιτρέποντας στις αστυνομικές αρχές τους να έχουν πρόσβαση σε τραπεζικούς λογαριασμούς, βελτίωση της συνεργασίας μειώνοντας τις καθυστερήσεις). Η πολιτική κατά της τρομοκρατίας βρίσκεται υπό αναθεώρηση στα πλαίσια του νέου διαλόγου σε θέματα ασφάλειας.

2. Ανάπτυξη και Ανθρώπινα Δικαιώματα

Εντατικές κοινές διαβουλεύσεις στα ζητήματα των ανθρώπινων δικαιωμάτων πραγματοποιούνται ειδικά την παραμονή της ετήσιας συνόδου της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει την κατάργηση της θανατικής καταδίκης και έχει θέσει επανειλημμένα το θέμα και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Ένωση έχει επίσης συνεισφέρει σημαντικά και στην επίσημη ανάπτυξη βοήθειας, γνωστής ως ODA- Official Development Assistance.

Η συμβολή της, το 2002, συνολικά ανέρχεται στο ποσό των 24,6 δισεκατομμυρίων ευρώ, ενώ η αντίστοιχη των ΗΠΑ ήταν 10,9 δισεκατομμύρια ευρώ. Και οι δύο πλευρές είναι σημαντικοί χορηγοί και δούλεψαν από κοινού πριν το 2002 για να επιτύχουν θετικά αποτελέσματα χρηματοδότησης στην διάσκεψη ανάπτυξης του Μοντερρέυ. Συντονίζονται άριστα στα θέματα παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας σε πολυτάραχες περιοχές. Έχουν καθιερώσει συνεργασία για την πρόληψη των συγκρούσεων, την ασφάλεια ροής των τροφίμων και την υγεία, και έχουν πολεμήσει από κοινού εναντίον

των τριών σημαντικότερων ασθενειών της Αφρικής, το ιού του Έιτς , την ελονοσία και την φυματίωση.

3. Προστασία του Περιβάλλοντος

Υπάρχει ένας πολύ έντονος διάλογος στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, με την Ευρωπαϊκή Ένωση να πιέζει τις Ηνωμένες Πολιτείες να αποδεχτούν εξ ολόκληρου την Συνθήκη του Κιότο. Οι τακτικές διμερείς συζητήσεις έχουν εξελιχθεί σε πεδίο αντιπαράθεσης, ενώ είναι αναρίθμητες οι διμερείς εργασιακές επαφές. Σε αντίθεση με την διεθνή κοινότητα, η αμερικανική κυβέρνηση έχει αποφασίσει ότι δεν θα εφαρμόσει το πρωτόκολλο του Κιότο. Αυτό παραμένει ένας σοβαρός λόγος ανησυχίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση, και τους άλλους διεθνείς συνεργάτες της, καθώς θέτει χρονικά σε κίνδυνο ολόκληρη τη διαδικασία εφαρμογής του πρωτοκόλλου του Κιότο. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Ηνωμένες Πολιτείες για πολλά χρόνια συνεργάζονται στο να οργανώσουν και να βοηθήσουν τα Περιφερειακά

Περιβαλλοντικά Κέντρα γνωστά ως REC's (regional environmental centers) των νέων ανεξάρτητων κρατών όπως της Ρωσίας, Γεωργίας, Μολδαβίας, Ουκρανίας και Κεντρική Ασίας, να παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες και εκπαίδευση στον τομέα του περιβάλλοντος και να δραστηριοποιούνται ως ενδιάμεσοι των κυβερνήσεων, του ιδιωτικού τομέα και του κοινού για βιώσιμη ανάπτυξη.

4. Μεταδοτικές Ασθένειες

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν αμφότεροι δεσμευμένους πόρους στον αγώνα ενάντια στις μεταδοτικές ασθένειες. Η αποτυχία των συστημάτων υγείας, η ανάγκη καταπολέμησης των ναρκωτικών, η επίδραση των μετακινήσεων προσφύγων, η μη σχεδιασμένη ανάπτυξη, οι συγκρούσεις και η φτώχεια συμβάλλουν στην αύξηση της μετάδοσης αυτών των ασθενειών ιδιαίτερα στα κράτη της Αφρικής . Είναι σαφές ότι για να αντιστραφεί αυτή η κατάσταση απαιτείται παγκοσμίως πιο αποτελεσματική συνεργασία. Σε απάντηση, στη Σύνοδο Κορυφής του Γκουελούζ (Queluz) τον Μάιο του 2000, η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Ηνωμένες Πολιτείες, αποφάσισαν να εντείνουν την συνεργασία προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τον κίνδυνο που προκύπτει από τα παραπάνω. Ανταλλάσσουν συνεχώς πληροφορίες και τεχνογνωσία στον τομέα της ιατρικής και ιδίως στην έρευνα (AIDS, φυματίωσης και ελονοσίας).

Επιπλέον των παραπάνω πόρων για την περίοδο 2003-06, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δεσμεύσει ένα ακόμη δισεκατομμύριο ευρώ, για την αντιμετώπιση των ασθενειών αυτών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Ηνωμένες Πολιτείες επιδιώκουν να ενθαρρύνουν διεθνείς συνεργασίες μεταξύ οργανώσεων όπως ο WHO, η UNAIDS κλπ, με διάφορους χορηγούς, φαρμακευτικές βιομηχανίες και τις χώρες υποδοχής. Στόχος αυτών των συνεργασιών είναι η ανάπτυξη από κοινού νέων και συντονισμένων στρατηγικών για την βελτίωση της παγκόσμιας υγείας και την ευκολότερη πρόσβαση στα φάρμακα. Μέσω αυτής

της κινητοποίησης, αντιπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών στην Αφρική, εργάζονται με εθνικούς ηγέτες και χώρες υποδοχής, μοιράζονται σχετικές πληροφορίες και εκπαιδεύουν την τοπική κοινωνία στην παροχή απαραίτητων υγειονομικών υπηρεσιών.

Ένα βασικό στοιχείο στις διμερείς συζητήσεις για τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι η ανάγκη παραγωγής και διακίνησης των βασικών φαρμάκων και συναφών ιατρικών ειδών σε χαμηλή τιμή.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΕ-ΗΠΑ

Η διατλαντική οικονομική σχέση έχει αυξηθεί έντονα κατά τη διάρκεια των πρόσφατων ετών, προς σημαντικό όφελος και των δύο οικονομιών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και Ηνωμένες Πολιτείες είναι βασικοί εμπορικοί εταίροι (σε αγαθά και υπηρεσίες) και υπολογίζεται ότι η σχέση αυτή είναι η μεγαλύτερη διμερή εμπορική σχέση στον κόσμο και καθορίζει το μέγεθος της παγκόσμιας οικονομίας είτε συνολικά, είτε μεμονωμένα.

Η οικονομική σχέση δεν περιορίζεται μόνο σε εμπορικές σχέσεις, αλλά επεκτείνεται σε επιστημονικές συζητήσεις και τακτικές συνεργασίες. Νέα στοιχεία έχουν προστεθεί σε αυτήν την συνεργασία αμέσως μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου. Τα στοιχεία αυτά έχουν να κάνουν με την ασφάλεια και έχουν επιδράσει άμεσα στις διατλαντικές οικονομικές σχέσεις.

1. Διμερές Εμπόριο και Επενδύσεις

Το 2009 , οι εξαγωγές των ευρωπαϊκών αγαθών στις Ηνωμένες Πολιτείες ανήλθαν σε 250 περίπου δισεκατομμύρια ευρώ (δηλαδή το 25% περίπου των συνολικών εξαγωγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης), ενώ οι εισαγωγές των αγαθών από τις Ηνωμένες Πολιτείες ανήλθαν σε 200 δισεκατομμύρια ευρώ περίπου (δηλαδή 18% των συνολικών εισαγωγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Αντίστοιχα , οι συναλλαγές σε υπηρεσίες το 2009 για τις μεν εισαγωγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Αμερική ανήλθαν στο ποσό των 130 δισεκατομμύρια ευρώ (δηλαδή το 35% των παγκόσμιων υπηρεσιών) και για τις δε εξαγωγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Ηνωμένες Πολιτείες στο ποσό των 150 δισεκατομμυρίων ευρώ.

Οι επενδύσεις τελικώς ήταν ακόμη πιο ουσιαστικές. Συνολικά η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι η σημαντικότερη πηγή επενδύσεων. Το συνολικό ποσό των επενδύσεων ανέρχεται στο ποσό των 3 τρισεκατομμυρίων ευρώ, το οποίο καλύπτει κάτι περισσότερο από το 40% των παγκόσμιων επενδύσεων. Το 2009, οι συνολικές ευρωπαϊκές επενδύσεις (FDI- Foreign Direct Investment) στις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν τις τάξεως των 1,7 τρις. ευρώ, ενώ ο αντίστοιχος αριθμός των Ηνωμένων Πολιτειών (FDI) στην Ευρώπη ήταν της τάξεως των 1,4 τρις ευρώ.

Η Νέα Υπερατλαντική Ημερήσια Διάταξη (NTA) στην Σύνοδο Κορυφής της Μαδρίτης το 1995 προβάλλει ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο, που οδηγεί σε αναβάθμιση των σχέσεων από το επίπεδο των διαβουλεύσεων σε αυτόν της κοινής δράσης. Από τότε, έχει σημειωθεί πολύ καλή πρόοδος στην εφαρμογή των ενεργειών που συμφωνήθηκαν στο κοινό αυτό πρόγραμμα δράσης, στο οποίο επίσης περιλαμβάνονταν και η πρόθεση μείωσης των εμποδίων στο διατλαντικό εμπόριο και τις επενδύσεις.

Η Διατλαντική Οικονομική Συνεργασία (TEP) που συμφωνήθηκε στην Σύνοδο Κορυφής του Λονδίνου, στις 18 Μαΐου 1998, καθιέρωσε ένα νέο διάλογο στα ζητήματα εμπορικής πολιτικής. Στα πλαίσιά της ολοκληρώθηκαν συμφωνίες για τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο, για συμμόρφωση στους διεθνείς κανόνες, για τελωνειακές διαπραγματεύσεις και για την αγορά εργασίας, για συνεργασία στον τομέα της μετρολογίας και για την στήριξη του εμπορίου. Ένα άλλο πρόγραμμα, για το οποίο οι διαπραγματεύσεις άρχισαν το 1999 στα πλαίσια του TEP, ήταν η συμφωνία Αμοιβαίας Αναγνώρισης.

(MRA) για τα πιστοποιητικά της Αναγνώρισης του ναυτιλιακού εξοπλισμού, που εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2003 και τελικώς υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 2004. Καλύπτει 30 τύπους ναυτιλιακών εξοπλισμών και διευκολύνει το υπερατλαντικό εμπόριο σε αυτόν τον τομέα. Το κόστος δε ανέρχεται περί το ένα δισεκατομμύριο ευρώ ετησίως.

Συνεργασίες τρέχουν στον τομέα των οικολογικών καλλιεργειών, της ηλεκτρονικής υποβολής προσφορών και ηλεκτρονικών πελατών. Πέντε πιλοτικά προγράμματα έχουν καθοριστεί και αφορούν το τομέα των καλλυντικών (συνεργασία με τον Οργανισμό Τροφίμων και Φαρμάκων των ΗΠΑ), της αυτοκινητικής ασφάλειας (επαφές με τον Οργανισμό Εθνικής Ασφάλειας Αυτοκινητόδρομων), της καταγραφής των θρεπτικών συστατικών των τροφών (συνεργασία με τον Οργανισμό Τροφίμων και Φαρμάκων), της μετρολογίας (συνεργασία με το Εθνικό Ίδρυμα Προτύπων και Τεχνολογίας) και των τροφίμων (συνεργασία με τον FDA).

Ο «διάλογος πλούτου» που οργανώθηκε το φθινόπωρο 2003 περιορίστηκε τελικώς σε δύο μόνο ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος, το μοίρασμα εμπειριών στην ανάγκη μεταρρυθμίσεων των συνταξιοδοτικών συστημάτων τους και την ανάπτυξη καλύτερης κατανόησης των νέων διατλαντικών παραγωγικών τάσεων. Το 2004, η διατλαντική συνεργασία ενισχύθηκε στους τομείς συντονισμού της τρομοκρατίας και της εσωτερικής ασφάλειας με οικονομικούς όρους, με την καθιέρωση ενός διάλογου για ενισχυμένη ασφάλεια (ESD-enhanced security dialogue) μεταφορών και ασφάλειας συνόρων. Αρκετά μέτρα και ελέγχους στην ασφάλεια εμπορίου και συνόρων θεσπίστηκαν από τις αμερικανικές αρχές σαν συνέπεια των τρομοκρατικών επιθέσεων της 11ης Σεπτεμβρίου και τα οποία ήταν τροχοπέδη στην ελεύθερη διμερή ροή των αγαθών και των υπηρεσιών. Επομένως το ESD καλείται να βρει την μέση λύση στις ανησυχίες της ασφάλειας και των δραστηριοτήτων του εμπορίου και των επενδύσεων.

Άλλα Ζητήματα που έχουν Σχέση με τις Διατλαντικές Οικονομικές Σχέσεις

(1) Ανοικτοί Ουρανοί (ΟΑΑ) (Open Aviation Area)

Στην Σύνοδο Κορυφής τον Ιούνιο του 2003 πραγματοποιήθηκαν διαπραγματεύσεις, με στόχο να καθιερωθεί μια ανοικτή αεροπορική περιοχή που θα περιλαμβάνει την άρση των περιορισμών στις διατλαντικές αερογραμμές. Η διαπραγμάτευση είναι σε εξέλιξη.

(2) Γαλιλαίος

Τον Φεβρουάριο του 2004 και ύστερα από τρία έτη υπερατλαντικών διαπραγματεύσεων κατάφεραν να συμφωνήσουν, προκειμένου να συνεργαστούν το ευρωπαϊκό δορυφορικό σύστημα ναυσιπλοΐας Γαλιλαίος και το αμερικανικό παγκόσμιο σύστημα κατάδειξης θέσεως (GPS-global position system). Συμφώνησαν να υιοθετήσουν μια κοινή αρχή για ορισμένες υπηρεσίες και να συντηρήσουν τις δυνατότητες παροχής πληροφοριών με σκοπό την εθνική ασφάλεια.

Το Ευρώ και το Δολάριο ΗΠΑ

Η εμφάνιση του ευρώ είχε άμεσα ευεργετικά αποτελέσματα. Η σταθερότητα μέσα στην ευρωζώνη αυξήθηκε, το κόστος της ασφάλειας των επιχειρήσεων άλλαξε, οι κίνδυνοι των διακυμάνσεων της συναλλαγματικής ισοτιμίας εξαλείφθηκαν, ενώ η οικονομική ανάπτυξη προωθήθηκε. Επίσης, τα παραπάνω ωφέλησαν και τις Ηνωμένες Πολιτείες διότι για παρά πολύ καιρό το δολλάριο έπρεπε από μόνο του να αντέξει στις αγορές χρήματος και τις νομισματικές διακυμάνσεις. Με την εμφάνιση του νέου νομίσματος, η παγκόσμια οικονομική σταθερότητα ενισχύθηκε. Το νόμισμα της Ευρώπης δεν είναι ανταγωνιστής του αμερικανικού δολαρίου αλλά το συμπληρώνει. Το όφελος της οικονομικής και νομισματικής ένωσης στην Ευρώπη γίνεται αισθητό όχι μόνο στο Λονδίνο και την Φρανκφούρτη αλλά και στην Γουόλ Στρήτ (Wall Street).

Οι αμερικανικές επιχειρήσεις επίσης ωφελήθηκαν από το σταθερό και οικονομικό περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί από την εμφάνιση του ευρώ. Επομένως μπορούμε να πούμε ότι η εμφάνιση του ευρώ είναι ένα ιστορικό γεγονός και για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η τρέχουσα ισοτιμία των δύο ισχυρότερων νομισμάτων τόσο μεταξύ τους, όσο και με το κινεζικό γουάν αποτελεί παράμετρο της οικονομικής κρίσης και σημείο τριβής σήμερα. Οι ΗΠΑ κερδίζουν σε ανταγωνιστικότητα έναντι της ΕΕ και διευκολύνουν τις εξαγωγές τους τόσο στην ΕΕ όσο και στον υπόλοιπο κόσμο με το δολάριο φθηνότερο από το ευρώ. Επιπλέον τα ευρωπαϊκά αγαθά είναι ακριβά στις ΗΠΑ, ευνοώντας έτσι την κατανάλωση της αμερικανικής παραγωγής στην εγχώρια αγορά. Τόσο οι ΗΠΑ όσο και ΕΕ χάνουν από το φθηνό γουάν που κάνει φτηνά τα κινεζικά αγαθά διεθνώς αλλά και αυξάνει συνεχώς τις επενδυτικές εκροές από τη Δύση στην Κίνα. Η ισοτιμία δολαρίου/ευρώ καθορίζεται κυρίως από τη σχετική ζήτηση των δύο νομισμάτων στις διεθνείς συναλλαγές (κυρίως δηλαδή από το σχετικό μέγεθος των εξαγωγών και επενδύσεων ΕΕ και ΗΠΑ διεθνώς) και από τη δυνατότητα της FED να

τυπώνει δολάρια, πράγμα που θεσμικά αδυνατεί να κάνει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Οικονομικές Επιπτώσεις της Ευρωπαϊκής Διεύρυνσης, για τις ΗΠΑ

Η διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση αντιπροσωπεύει μια ακόμα μεγαλύτερη ενιαία αγορά. Αγαθά και υπηρεσίες θα μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στα Κράτη-Μέλη (Κ-Μ), με 500 εκατομμύρια περίπου καταναλωτές. Η διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση με το ενιαίο καθεστώς εμπορικής πολιτικής της, με το ενιαίο σύνολο εμπορικών κανόνων, διοικητικών και τελωνειακών διαδικασιών, στρέφεται σαφέστατα πλέον προς την δύση. Τα εξωτερικά δασμολόγια στα νέα Κ-Μ έχουν περικοπεί από το 9% στο 4%. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι αμερικανικοί εξαγωγείς ωφελούνται από τα χαμηλότερα δασμολόγια στο εμπόριό τους με τα νέα Κ-Μ. Όλο αυτό θα ενισχύσει το εμπόριο στις αγορές των νέων Κ-Μ, θα απλοποιήσει πολύ τις συναλλαγές των ξένων επενδυτών, συμπεριλαμβανομένων και των αμερικανικών επιχειρήσεων, βελτιώνοντας τους όρους για καλύτερες επενδύσεις και εμπόριο.

Οι Αμερικανοί επενδυτές επίσης, θα ωφεληθούν και από το γεγονός ότι θα ενισχυθεί η προστασία των δικαιωμάτων περί πνευματικής ιδιοκτησίας (IPR). Εκτός αυτού, από την 1η Μαΐου 2004, τα 10 νέα κράτη μέλη οφείλουν να τηρήσουν τις συμφωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το διατλαντικό εμπόριο, τις πολύπλευρες υποχρεώσεις του και των μέτρων εμπορικής υπεράσπισής του. Η διεύρυνση της ευρωζώνης και από τα νέα Κ-Μ, θα διευκολύνει ακόμη περισσότερο την πρόσβαση ξένων αμερικανικών επιχειρήσεων, οι οποίες θα ωφεληθούν από το χαμηλότερο κόστος παραγωγής στις χώρες αυτές.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Είναι σαφές πως η οικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ είναι τόσο μεγάλη (ανάμεσά τους διακινείται το 50% του παγκόσμιου ΑΕΠ) ώστε αν καταρρεύσει ο ένας αυτόματα παρασύρει τον δεύτερο. Στην προφανή αυτή διαπίστωση πρέπει να αποδοθεί το έντονο Αμερικανικό ενδιαφέρον της τελευταίας διετίας και οι αμερικανικές πιέσεις, κυρίως προς τη Γερμανία ουσιαστικά για απελευθέρωση κεφαλαίων από το πλεόνασμά της για την αποφυγή χρεοκοπιών εντός της ΕΕ.

ΔΙΑΤΛΑΝΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ

Από την αρχή της νέας περιόδου στις υπερατλαντικές σχέσεις, που εγκαινιάστηκε με την υπογραφή από τη Νέα Υπερατλαντική Ατζέντα τον Δεκέμβριο του 1995, αναγνωρίστηκε ότι η ημερήσια διάταξη θα πρέπει να διαμορφωθεί και να λειτουργήσει όχι μόνο από τις κυβερνήσεις, αλλά και με την πλήρη συμμετοχή των πολιτών αμφοτέρων των κρατών. Η οικοδόμηση

των γεφυρών μεταξύ της ευρωπαϊκής και αμερικανικής κοινότητας έχει γίνει ο ένας από τους τέσσερις στόχους της νέας διατλαντικής ατζέντας. Έχουν ενθαρρυνθεί οι κοινοβουλευτικοί, οι επιχειρηματίες, οι επιστήμονες, οι ακαδημαϊκοί, οι συνδικαλιστές και μια μεγάλη γκάμα ομάδων πολιτών προκειμένου να στηρίξουν, να μοιραστούν τις εμπειρίες, τις προκλήσεις και να ενισχύσουν τις επαφές με τους αντιστοίχους στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού.

1. Δίκτυο Ευρωπαϊκών Κέντρων στις Ηνωμένες Πολιτείες

Το 1998, η Επιτροπή προώθησε ένα φιλόδοξο σχέδιο ίδρυσης ενός δικτύου Ευρωπαϊκών Κέντρων που παρέχουν πληροφορίες και εκπαίδευση, σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση σε κεντρικά αμερικανικά πανεπιστήμια. Ήδη έχουν δημιουργηθεί 15 κέντρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τείνουν να αυξηθούν σε όλες τις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι στόχοι των κέντρων αυτών είναι να αυξήσουν τη γνώση των πολιτών στις Ηνωμένες Πολιτείες, για την σπουδαιότητα της διατλαντικής σχέσης στους τομείς της πολιτικής, της οικονομίας και του πολιτισμού. Να προωθήσουν τις ευρωπαϊκές πολιτικές προκειμένου να γίνουν πιο κατανοητές και να διαδώσουν τις απαραίτητες πληροφορίες και απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με ζητήματα υπερατλαντικού ενδιαφέροντος. Κάθε κέντρο εκτελεί μια ευρεία ποικιλία από δραστηριότητες που έχουν σχέση με το σχεδιασμό σειράς μαθημάτων, με ανάλυση προγραμμάτων, με συμμετοχή σε μελέτες, με οργάνωση διασκέψεων σε ζητήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με παροχή εξακριβωμένων, ενημερωμένων και ισορροπημένων πληροφοριών για τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με πακέτα πληροφοριών.

Τα επιτεύγματα των κέντρων αυτών μιλούν από μόνα τους με 28.000 σπουδαστές να έχουν συμμετάσχει σε 2.800 σειρές μαθημάτων και θέματα όπως επιχειρήσεις, διεθνείς σχέσεις, νόμοι, γεωργία, οικονομία, περιβαλλοντικές επιστήμες, εργασιακές σχέσεις και δημόσια υγεία. Επίσης αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ήδη έχουν βγει 70 πτυχιούχοι. Κάθε χρόνο περίπου 10.500 καθηγητές κολεγίων σε 80 εργαστήρια διδασκαλίας, εκπαιδεύονται στο πως θα ενσωματώσουν την προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην διδασκαλία τους. Ακόμη, έχουν εκπονηθεί εννέα νέα εγχειρίδια κολεγιακού επιπέδου και έξι νέα εγχειρίδια για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στον τομέα της «δια αλληλογραφίας διδασκαλίας» έχουν κατασκευαστεί 14 σειρές μαθημάτων, ενώ σε «ηλεκτρονική μορφή» έχει δημιουργηθεί μια σειρά το « Διδάσκοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση».

Σαν συμπλήρωμα των κέντρων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει ένα ακόμη αριθμό καινοτόμων δραστηριοτήτων για να προωθήσει το όραμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και το μέλλον της Ευρώπης. Οργανώνουν διασκέψεις και εργαστήρια για να προάγουν την συζήτηση στα σημαντικά ζητήματα της πολιτικής των υπερατλαντικών σχέσεων. Συνεργάζονται με εκπαιδευτικά ιδρύματα στις Ηνωμένες Πολιτείες, για να βοηθήσουν τους Αμερικανούς (οι οποίοι θα παίρνουν αποφάσεις επί των διατλαντικών σχέσεων) στο να διαμορφώνουν σωστότερες μελλοντικές εθνικές πολιτικές

δομές, για να προσελκύσει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ΜΜΕ), τους τοπικούς ανώτερους υπάλληλους, τις κοινοτικές επιχειρήσεις, τους νομοθέτες, και τους άλλους ηγέτες. Οργανώνουν σεμινάρια, επιμορφωτικά προγράμματα, ενημερωτικές συνόδους, ημερίδες και εκπαιδευτικές επισκέψεις, που έχουν σαν στόχο βασικά θέματα διατλαντικών σχέσεων και ειδικότερα στους τομείς του εμπορίου, της συνεργασίας και της ασφάλειας.

2. Διάλογος και Κοινωνία Πολιτών

Έχουν αναπτυχθεί πρωτοβουλίες συγκεντρώνοντας πολίτες (από μη κυβερνητικούς, εταιρικούς, εργασιακούς χώρους), στο να οργανώνουν και να συζητούν ζητήματα κοινών ανησυχιών των τομέων τους. Ο βασικός στόχος των παραπάνω συγκεντρώσεων, είναι ο πλουραλισμός και η ανάδυση των πραγματικών κοινωνικών αναγκών και φιλοδοξιών. Είναι ουσιαστικό να συνδέονται οι πολίτες που έχουν παρόμοιες εμπειρίες, να ανταλλάσσουν απόψεις και να τις προωθούν για εξέταση στα αντιπροσωπευτικά κρατικά όργανα τους. Οι διατλαντικές διασκέψεις έχουν οργανωθεί για να αντιμετωπίσουν ζητήματα καίρια όπως η υγεία, η ασφάλεια, η βιοτεχνολογία, τα καταναλωτικά ζητήματα, τα διεθνή πρότυπα εργασίας, η οργάνωση εργασίας, ο ρόλος των νέων τεχνολογιών και ο ρόλος στον εργασιακό χώρο των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Επίσης, έχουν ενθαρρύνει και τις επαφές μεταξύ συνδικάτων και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού.

Σε αυτό το πλαίσιο, πραγματοποιούνται και ειδικοί διατλαντικοί διάλογοι, όπως ο διάλογος για την προστασία του περιβάλλοντος (ΤΑΕΔ) ,ο οποίος αναφέρεται στην αλλαγή του κλίματος της γης, στα τρόφιμα, στην γεωργία και βιοτεχνολογία, στα ζητήματα εμπορίου και στην πολιτική για τις χημικές ουσίες) και ο διάλογος των διατλαντικών καταναλωτών (ΤΑCD) ο οποίος διαβιβάζει τις καταναλωτικές απόψεις σχετικά με τα ζητήματα πολιτικού ενδιαφέροντος. Και οι δύο αυτοί διάλογοι, έχουν συμπεριληφθεί στην υπερατλαντική λήψη αποφάσεων και έχουν εξέχουσα θέση λόγω της πολύτιμης συνεισφοράς τους στη διαμόρφωση της σχέσης. Οι θέσεις και οι απόψεις τους τίθενται και ως οι στόχοι στις ακολουθούσες Συνοδούς Κορυφής. Αυτό βοηθά τους πολίτες στο να κατανοήσουν την αξία της κάθε νέας ατζέντας επαφών και οι αποφάσεις που θα παίρνονται να ανταποκρίνονται ευφθέστατα στις πραγματικές ανάγκες των πολιτών.

3 . Η Επιχειρηματική Κοινότητα

Σημαντική επιτυχία στις προσπάθειές είναι ο διατλαντικός επιχειρηματικός διάλογος (ΤΑΒD). Προωθήθηκε στη Σεβίλλη τον Νοέμβριο του 1995 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την αμερικανική κυβέρνηση. Το ΤΑΒD είναι τώρα μια καθοδηγούμενη διαδικασία με την οποία οι επιχειρηματικοί ηγέτες και από τις δύο πλευρές του Ατλαντικού αναπτύσσουν κοινές πολιτικές συστάσεις. Ο γενικός στόχος τους είναι να ωθήσουν τις υπερατλαντικές ευκαιρίες στο εμπόριο και στις επενδύσεις, αφαιρώντας κάθε τι που εμποδίζει την αποδοτική συμπεριφορά της επιχείρησης. Ευρωπαϊκή Ένωση και Ηνωμένες

Πολιτείες συγκεντρώνουν πάνω από 100 επιχειρηματικούς ηγέτες καθώς και υψηλούς κυβερνητικούς αντιπροσώπους, σε μια διμερή διάσκεψη η οποία προωθεί τα σχετικά θέματα και προβλήματα του εμπορίου στις κυβερνήσεις. Το TABD αυτήν την περίοδο εστιάζεται σε πέντε κύρια ζητήματα, στην κεφαλαιαγορά, στην διαδικτυακή οικονομία, στην διαχείριση σε θέματα διαφωνιών, στην Ατζέντα WTO και στην ρυθμιστική πολιτική. Το TABD έχει συμβάλει ιδιαίτερα στο περιεχόμενο και την υιοθέτηση της αμοιβαία συμφωνία του 1997, για την αναγνώριση των διαδικασιών αξιολόγησης σε ζητήματα συμμόρφωσης Ευρωπαϊκής Ένωσης-Ηνωμένων Πολιτειών. Εξίσου, το TABD έχει συμβάλει σημαντικά στην επεξεργασία των οδηγιών για τη τακτική συνεργασία και τη διαφάνεια.

4. Συνδέσεις Μεταξύ Νομοθετών

Τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Αμερικανικού Κογκρέσου συναντιούνται τακτικά για να ανταλλάξουν απόψεις σχετικές σε ζητήματα των αρμοδιοτήτων τους. Για πολλά χρόνια η διακοινοβουλευτική συνάντηση έχει γίνει ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία στην συζήτηση μεταξύ των νομοθετών των δύο πλευρών. Επίσης, Κοινοβούλιο και Κογκρέσο εμπλέκονται σε ανταλλαγές προσωπικού και μεταθέσεις νεαρών διπλωματών. Η προώθηση του διαλόγου των υπερατλαντικών νομοθετών (TLD) τον Ιανουάριο του 1999, έχει προωθήσει μια νέα ώθηση στις σχέσεις μεταξύ των εκλεγμένων αντιπροσώπων. Το TLD στοχεύει στην ενίσχυση και την ενδυνάμωση των διακοινοβουλευτικών σχέσεων. Ειδικότερα, έχει τεράστια δυνατότητα έγκαιρης προειδοποίησης επί πιθανών διαφωνιών. Ενδεχομένως, θα εξελιχθεί σε ένα εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο για την πρόληψη Διατλαντικών διαφωνιών.

1. Εκπαίδευση και Έρευνα

Έχουν συναφθεί συμφωνίες με στόχο καινοτόμα προγράμματα συνεργασίας - και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού -που προάγουν την ανταλλαγή πληροφοριών σε θέματα ανώτατης εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, μέσω μιας ποικιλίας μηχανισμών, τα οποία βασίζονται όχι μόνο σε κυβερνητικούς διαλόγους αλλά και στην άμεση συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Η έναρξη από την Ευρωπαϊκή Ένωση, του προγράμματος Εράσμους Μούντους (Erasmus Mundus), αναμένεται να ενδυναμώσει ακόμα περισσότερο τις διατλαντικές σχέσεις των αντιστοίχων ιδρυμάτων. Αυτό το πρόγραμμα υποστηρίζει την καθιέρωση Διευθυντικών Ευρωπαϊκών Μαθημάτων παρέχοντας συγχρόνως υποτροφίες σε πτυχιούχους και μελετητές σε όλο τον κόσμο καθώς επίσης και ανταλλαγές σπουδαστών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η συμφωνία στα ζητήματα επιστημών και τεχνολογίας, που τέθηκε σε ισχύ το 1998 και ανανεώθηκε το 2004, είναι το βασικό όργανο στην επέκταση της διατλαντικής επιστημονικής συνεργασίας. Η συμφωνία προσφέρει ένα ευρύ πλαίσιο για συνεργασία σε περιοχές όπου

αμφότεροι κάνουν μερικά από τα πιο προηγμένα ερευνητικά προγράμματα στον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης της περιβαλλοντικής επιστήμης, τις τεχνολογικές πληροφορίες και επικοινωνιακές τεχνολογίες, των καθαρότερων πηγών ενέργειας, της βιοτεχνολογίας και της νάνο-επιστήμης.

2. Ενέργεια

Επιπλέον, ορισμένες πολύπλευρες πρωτοβουλίες σε τομείς όπως αυτή της παρατήρησης της γης, του υδρογόνου και της τεχνολογίας υβριδικών καύσιμων, είναι παγκοσμίως πρωτοποριακές και συντονίζουν και άλλους συνεργάτες σε διεθνές πλέον πλαίσιο.

(1) Υδρογόνο και Υβριδικά Καύσιμα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι δεσμευμένη να διευκολύνει τις προσπάθειες για την επιτάχυνση και ανάπτυξη νέων πηγών ενέργειας (όπως το υδρογόνο) τα ενεργειακά υβριδικά καύσιμα, τις εφαρμοσμένες στις μεταφορές νέες τεχνολογίες, τη στατική δύναμη και την μεταβαλλόμενη ισχύ. Επίσης, έχει καθιερώσει μια νέα πλατφόρμα ανάπτυξης του ευρωπαϊκού κυτάρου υδρογόνου και της τεχνολογίας καύσιμων, στοχεύοντας στην επιτάχυνση, ανάπτυξη και επέκταση αυτών. Η πλατφόρμα αυτή θα βοηθήσει τις περιφερειακές και τοπικές έρευνες, προγράμματα, πρωτοβουλίες και θα εξασφαλίσει μια ισορροπημένη και ενεργό συμμετοχή των σημαντικότερων υποστηρικτών (δηλαδή της βιομηχανίας, των επιστημονικών κοινοτήτων, των δημόσιων αρχών, των χρηστών και της κοινωνίας πολιτών). Στην προσπάθεια αυτή, στην Σύνοδο Κορυφής τον Ιούνιο του 2003, εκδόθηκε κοινή δήλωση παγκόσμιας συνεργασίας για την επιτάχυνση των ερευνών στο τομέα «υδρογόνο». Αναμένεται να ενισχύσει την ασφάλεια στον ενεργειακό ανεφοδιασμό, να αυξήσει την ποικιλομορφία των πηγών ενέργειας, και να βελτιώσει την παγκόσμια περιβαλλοντική ποιότητα.

(2) Ενέργεια Τήξης

Επιστήμονες και μηχανικοί από την Ευρώπη, τις Ηνωμένες Πολιτείες και άλλα κράτη εργάζονται σε μια πρωτοφανή διεθνή συνεργασία, στο επόμενο σημαντικό βήμα ανάπτυξης «την τήξη» (ITER) που σημαίνει « ο δρόμος στα Λατινικά». Η αποστολή του ITER, ως πειραματικός αντιδραστήρας τήξης, είναι να καταδείξει την επιστημονική και τεχνολογική δυνατότητα του αποτελέσματος που προέρχεται από την τήξη. Το ITER θα είναι η πρώτη συσκευή τήξης που θα παράγει θερμική ενέργεια στο ίδιο επίπεδο που παράγει ενέργεια ένας σταθμός παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος. Θα είναι το επόμενο σημαντικό βήμα για την πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας και το βασικό στοιχείο στη στρατηγική που θα ακολουθηθεί στο επόμενο πλάνο της ηλεκτρο – ενεργειακής ισχύος (DEMO) (Demoststration Electricity – generating power plant).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ε»

ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ -ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ – ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΕ-ΗΠΑ

Αυτό που άλλαξε ριζικά από τα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου είναι η αντίληψη της Αμερικής για την εξωτερική πολιτική και τις διεθνείς σχέσεις. Ο πόλεμος στο Ιράκ αποκάλυψε με τον πιο διάφανο τρόπο τις διαφορές στη φιλοσοφία και τη στρατηγική ανάμεσα στους διατλαντικούς εταίρους. Τα έτη 2002 και 2003 ήταν τα πιο δύσκολα. Το νέο στρατηγικό δόγμα που αποκαλύφθηκε τον Σεπτέμβρη του 2002 περιείχε καινοτομίες που έμελλε να προκαλέσουν ρήγμα ανάμεσα στις ΗΠΑ και τους συμμάχους της, Η Ευρώπη αντέδρασε στο θέμα των προληπτικών πολέμων, όταν διαπίστωσε ότι αφορούσε επίθεση όχι μόνο εναντίον «ιδιωτών» και μη κρατικών τρομοκρατικών ομάδων, (που δεν υπήρχε τίποτα το υπερβολικό σε αυτό), αλλά και εναντίον κρατών που ήταν ύποπτα για την υπόθαλψη και τη χρηματοδότηση αυτών των ομάδων. Η έμφαση, δηλαδή, που από το 1947 είχε δοθεί στην αποτροπή, ως βασικό στοιχείο της στρατηγικής, τώρα είχε μετατοπισθεί. Το τρομοκρατικό κτύπημα της 11 Σεπτεμβρίου 2001 έμελλε να έχει πολύ σοβαρές συνέπειες στη στρατηγική των ΗΠΑ αλλά και στις σχέσεις της με την ΕΕ.

Το δικαίωμα των ΗΠΑ στην αυτοάμυνα, όπως ορίζεται στο άρθρο 51 του Χάρτη του ΟΗΕ, καθώς και η αυτόματη παροχή συνδρομής από το ΝΑΤΟ, σύμφωνα με το άρθρο 5 της Σύμβασης της Ουάσιγκτον, ουδέποτε αμφισβητήθηκε από την ΕΕ. Άλλωστε, η επίθεση κατά των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν υποστηρίχθηκε ομόφωνα από τη διεθνή κοινότητα (ψηφίσματα 1373 και 1378). Διαφωνίες υπήρξαν από τη στιγμή που το νόμιμο δικαίωμα των ΗΠΑ παύει να χρησιμοποιείται για ένα συγκεκριμένο συμβάν και μετατρέπεται σε ένα μόνιμο δικαίωμα, ένα είδος ηθικού imperative για τις ΗΠΑ, στο όνομα της υπεράσπισης της δημοκρατίας, που τοποθετεί de facto τις ΗΠΑ πάνω από το Διεθνές Δίκαιο. Αυτή η αντίληψη είναι πολύ διαδεδομένη στις ΗΠΑ και όχι μόνο στους κυβερνητικούς κύκλους, ότι δηλαδή, βρίσκονται σε μια κατάσταση διαρκούς αυτοάμυνας, δικαιολογώντας κατά την άποψή τους, ένα καθεστώς μόνιμης εξαίρεσης από τη διεθνή νομιμότητα. «Έχουμε υποστεί επίθεση. Δεν χρειαζόμαστε ψήφισμα του ΟΗΕ για να υπερασπιστούμε τους εαυτούς μας, διακήρυξε ο Πωλ Γούλφοβιτς τον Φεβρουάριο του 2002, όταν άρχισαν να διαφαίνονται τα πρώτα σημάδια διαφωνιών και των νέων προσανατολισμών της κυβέρνησης Μπους.

Είναι γεγονός, ότι μετά την 11/9, όταν πέρασαν οι πρώτοι μήνες των εκδηλώσεων αλληλεγγύης απέναντι στους Αμερικανούς, οι Ευρωπαίοι βρέθηκαν σε πολύ δύσκολη θέση όταν ήλθαν αντιμέτωποι με τις νέες στρατηγικές προτεραιότητες των ΗΠΑ- άξονας του κακού, pre-emption κλπ. Σύμφωνα με το νέο δόγμα τρεις είναι οι κύριες απειλές: 1/τρομοκρατία 2/εξάπλωση όπλων μαζικής καταστροφής 3/ τα κακοποιά κράτη (rogue states) και δύο οι αντιλήψεις που αποτελούν τη βάση της Αμερικανικής στρατηγικής: α/ pre-emptive κτυπήματα β/ περιφερειακές αλλαγές. Τελευταία στις απειλές προστέθηκε ακόμη μία αυτή της «τυραννίας», η καταπολέμηση

της οποίας υποτίθεται ότι αποτελεί εφεξής υποχρέωση των ΗΠΑ .

Η νέα αυτή στρατηγική των ΗΠΑ ενόχλησε τους Ευρωπαίους, αλλά και τους διέσπασε, με αποκορύφωμα το πόλεμο στο Ιράκ, που χώρισε την Ευρώπη σε δύο στρατόπεδα και την Ελληνική Προεδρία να επιχειρεί απελπισμένα να συμβιβάσει τα ασυμβίβαστα και να αποτρέψει τα χειρότερα. Ενώ, δηλαδή, Ευρωπαίοι και Αμερικανοί δεν έχουν μεγάλες διαφορές για το είδος και τη φύση των απειλών, ενώ και οι δύο αναγνωρίζουν τους κινδύνους από την διεθνή τρομοκρατία και την διάδοση των πυρηνικών όπλων, ωστόσο έχουν βαθιές διαφορές ως προς τον τρόπο και τα μέσα αντιμετώπισής τους. Οι αμερικανοί βλέπουν τον κόσμο πιο επικίνδυνο, οι Ευρωπαίοι περισσότερο περίπλοκο. Για τους Ευρωπαίους, η διεθνής τρομοκρατία και ο πυρηνικός κίνδυνος δεν εξαφανίζουν τους κινδύνους περιφερειακής αστάθειας ή ανθρωπιστικής καταστροφής, όπως συνέβη με στα Βαλκάνια με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Στους κινδύνους αυτούς οι Ευρωπαίοι προσθέτουν και το οργανωμένο έγκλημα, τις επιδημίες και τα υπό κατάρρευση κράτη .

Η Σοσιαλιστική Ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σε κείμενό της για τις «Νέες Διαστάσεις της Ασφάλειας» (2001), τονίζει ότι «στη μεταψυχροπολεμική περίοδο, ο μεγαλύτερος κίνδυνος για την ειρήνη, τη δημοκρατία και την ανάπτυξη προέρχεται από τις τρομακτικές ανισότητες και τη φτώχεια στις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Κανένας στρατιωτικός εξοπλισμός, ούτε τα πυρηνικά όπλα μπορούν να προσφέρουν ασφάλεια από αυτή την απειλή. Δεν μπορείς να πυροβολήσεις τη φτώχεια-η φτώχεια όμως μπορεί να πυροβολήσει εσένα.».

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας έχει στο επίκεντρο της φιλοσοφίας της την πολυμέρεια και έχει ως στόχο να ενισχύσει τις διατλαντικές σχέσεις μέσω μίας κοινής εκτίμησης των νέων απειλών-τρομοκρατία, όπλα μαζικής καταστροφής, υπό κατάρρευση κράτη, διεθνώς οργανωμένο έγκλημα, επιδημίες, φτώχεια. Η Στρατηγική της ΕΕ περιγράφεται στην έκθεση του Υπατου Εκπροσώπου Javier Solana που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις Βρυξέλλες, στις 12.12.2003, προσθέτοντας ένα ακόμη ορόσημο στην εξελικτική πορεία της ΕΠΑΑ, όπως ορίστηκε κατ' αρχάς στη γαλλοβρετανική δήλωση του St. Malo (3-4 Δεκεμβρίου 1998) και στη συνέχεια από τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια της Κολωνίας (3-4 Ιουνίου 1999), του Ελσίνκι (10-11 Δεκεμβρίου 1999), του Γκέτεμποργκ (15-16 Ιουνίου 2001), της Θεσσαλονίκης (20 Ιουνίου 2003) και της Συνθήκης για το Σύνταγμα, στις 29 Οκτωβρίου 2004 στη Ρώμη.

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Ασφάλεια, όπως την πρωτοπαρουσίασε ο Σολάνα στη Θεσσαλονίκη το 2003, δεν κάνει διάκριση μεταξύ τρομοκρατίας, διασποράς όπλων μαζικής καταστροφής και των πολιτικοοικονομικών αιτιών της τρομοκρατίας: το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών, οι μακρόχρονες περιφερειακές διενέξεις ιδιαίτερα στη Μ. Ανατολή και η κακή διακυβέρνηση σε πολλές χώρες πρέπει να είναι στο επίκεντρο της προσοχής μας. Η έννοια, δηλαδή, του *rogue state* δεν υπάρχει στην ευρωπαϊκή σκέψη, γιατί εστιάζεται στους κινδύνους που προέρχονται από τις υπό κατάρρευση χώρες και από την κακή διακυβέρνηση. Ακόμη, δεν υπάρχει συμφωνία για τον «άξονα του κακού», ή για την τρομοκρατία, όταν ορίζεται ως μοναδικό φαινόμενο που

εμφανίζεται ίδιο σε όλο τον κόσμο. Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική υποστηρίζει, ότι χρειάζεται διάκριση ανάμεσα στο φαινόμενο της Al Qaeda και τις παραδοσιακές μορφές τρομοκρατίας. Στη καρδιά της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας είναι η πρόληψη των συγκρούσεων (και όχι οι προληπτικοί πόλεμοι). Όπως υποστηρίζει ο Σολάνα «οι απειλές που αντιμετωπίζουμε είναι δυναμικές κι αν τις αφήσουμε θα μεγαλώσουν. Αν περιμένουμε να ωριμάσουν, μπορεί και να περιμένουμε για πολύ. Πρέπει να είμαστε έτοιμοι να δράσουμε, όταν φανούν τα πρώτα σημάδια του προβλήματος..»

1. Η Παράνομη Εισβολή στο Ιράκ

Η παράλογη κατά τις τρεις μεγάλες δυνάμεις και μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας (Γαλλίας, Γερμανίας και Ρωσίας) απόφαση έναρξη του τρίτου πόλεμου στον Κόλπο, φανερώνει την διαφορετική ιδεολογική οπτική Ευρώπης και Αμερικής.

Η θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνταυτίστηκε με την αντίστοιχη του Γάλλου πρωθυπουργού ότι *« θέλουμε την καταστροφή των όπλων μαζικής καταστροφής, δεν είμαστε άνευ-όρων ειρηνιστές, αλλά πιστεύουμε ότι αυτός ο πόλεμος θα έχει ολέθριες επιπτώσεις και γι αυτό θα πρέπει να είναι η εσχάτη λύση... Δεν έχουμε ακόμα εξαντλήσει όλα τα διπλωματικά μέσα»* .

Τα πρώτα μηνύματα απογοήτευσης αλλά και οργής της Ευρώπης για την άνευπροηγούμενου αδιαφορία για τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, κατέφθασαν στην Ουάσιγκτον και αποδέκτες τους ήταν όχι μόνο ο Λευκός Οίκος και το Στέιτ Ντιπάρτμεντ αλλά και το Κογκρέσο. Κεντρικό σημείο αναφοράς τους είναι η κατάσταση στο Ιράκ και η προοπτική της «συμμαχικής» (βρετανό-αμερικανικής) πολιτικής στην ευρύτερη περιοχή του. Υποστηρικτικά στις 15 Φεβρουαρίου, ακολούθησε θύελλα διαμαρτυριών από το Λονδίνο έως το Κάιρο και από τη Νέα Υόρκη ως τη Τζακάρτα , με εκατομμύρια ανθρώπους να ξεχύνονται στους δρόμους, και κοινό σύνθημα «Όχι στον Πόλεμο». Το αποτέλεσμα ονομάστηκε επιχείρηση «Σοκ και δέος».

2. Το Παλαιστινιακό Ζήτημα

Η πολιτική του προέδρου Κλίντον (Clinton) για το Παλαιστινιακό, ήταν «αγκάθι» στις σχέσεις Βρυξελλών και Ουάσιγκτον. Κατά τους Ευρωπαίους η λύση του παλαιστινιακού προβλήματος θα ήταν η απαρχή μιας σταθερής και αναπτυξιακής πορείας των κρατών της Μέσης Ανατολής. Αντιθέτως, οι Ηνωμένες Πολιτείες στρέφουν την πλάτη τους στο πρόβλημα (που αποτελεί την κεντρική πηγή της κακοδαιμονίας στην περιοχή), υποσκάπτοντας συνεχώς τις διαδικασίες για την εξεύρεση μιας δικαίας και ειρηνικής λύσης. Η δομή της εξουσίας στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι τέτοια που υποστηρίζει τα συμφέροντα του λεγόμενου εβραϊκού λόμπι. Κανένας αμερικανός πρόεδρος (Δημοκρατικός ή Ρεπουμπλικάνος) δεν μπορεί να το αγνοήσει επειδή ασκεί καθολικό έλεγχο στα ΜΜΕ των Ηνωμένων Πολιτειών.

Αυτός είναι και ο ουσιαστικότερος λόγος που οι Ηνωμένες Πολιτείες αδυνατούν να προωθήσουν μια δίκαιη λύση αλλά αντιθέτως στηρίζουν την απαράδεκτη ισραηλινή δικαιολογία - της εβραϊκής ιδιοκτησίας στην εν λόγω περιοχή προ δύο χιλιάδων ετών - Η ένταση τροφοδοτήθηκε ακόμη περισσότερο με την άρνηση της Ουάσιγκτον στο να προσκαλέσει την Ευρωπαϊκή Ένωση στις συνομιλίες Ισραήλ -Παλαιστινίων υπό τον πρόεδρο Κλίντον (Clinton). Η τότε « Ευρώπη των 15 » εξεργάγη με την στάση των Ηνωμένων Πολιτειών αφού στο παρελθόν επανειλημμένα πείστηκε να παρέμβει στον Αραφάτ, με σκοπό να δείξει αυτός «ευελιξία» στις ισραηλινές προτάσεις. Σε αντίδραση, η Ευρωπαϊκή Ένωση προσκάλεσε τον Αραφάτ στη συνάντηση του Λουξεμβούργου και οι υπουργοί Εξωτερικών είχαν μαζί του «*ευρεία ανταλλαγή απόψεων*» ενισχύοντας τον Παλαιστίνιο πρόεδρο στην «*ειρηνική αποστολή του*». Η πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενόχλησε την Ουάσιγκτον , χαρακτηρίζοντας την «*μονομερής ενέργεια*» και «*εντελώς περιττή*». Τον Μάρτιο του 2003, οι σχέσεις επιδεινώθηκαν ακόμη περισσότερο, όταν ο πρόεδρος Μπους (Bush) χαρακτήρισε «*άνευ ουσίας*» το ενδιαφέρον των ευρωπαϊών εταίρων να μετάσχουν στις νέες ειρηνευτικές συνομιλίες της Ιερουσαλήμ. Λίγους μήνες αργότερα ο «*αθυρόστομος*» αντιπρόεδρος Ντίκ Τσένι(Dick Jeny) δήλωνε, ότι «*ενδεχόμενη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις απόπειρες της Ουάσιγκτον να αναζωογονήσει τις συνομιλίες, θα δημιουργούσε μόνο προβλήματα*».

3. Περιφερειακές Απειλές- Πυρηνικά

Μια σειρά από αδέξιους και απερίγραπτα βλακώδεις χειρισμούς έθεσε σε αμφισβήτηση τις πολιτικές που εφαρμόζει η κυβέρνηση Μπούς (Bush) (ένταξη της Β. Κορέας στον «*άξονα του κακού*», προβοκατόρικες δηλώσεις των συμβούλων του «*πως οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής μπορούν να ανατρέψουν συγχρόνως και τον Σαντάμ και τον Κιμ Ιλ Σουνγκ*», παράνομη αμερικανική επέμβαση σε έλεγχο βορειοκορεατικού πλοίου που μετέφερε νόμιμα συμβατικό οπλισμό κτλ.) κατέστρεψαν την επίπονη δουλειά Ευρωπαϊκής Ένωσης και κυβέρνησης Κλίντον (Clinton), οδηγώντας σε εκρηκτική κατάσταση την Νοτιοανατολική Ασία. Αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής ήταν, να αποσύρει ο Βορειοκορεάτης (ημιπαράφρων αλλά έξυπνος στρατηγικά δικτάτορας) την χώρα του από το σύμφωνο της «*μη εξάπλωσης ατομικών όπλων*», δίνοντας σε όλους να καταλάβουν πως θα συνεχίσει τις προσπάθειες της χώρας του για την κατασκευή πυρηνικών όπλων μακράς εμβέλειας και ότι με το ατομικό οπλοστάσιο που ήδη διαθέτει όχι μόνο απειλεί τη Νότια Κορέα αλλά ανοίγει και τον δρόμο για τον πυρηνικό εξοπλισμό της απειλούμενης Ιαπωνίας.

4. Μουσουλμανικός Φονταμενταλισμός – Τρομοκρατία

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχοντας σαν γνώμονα την ιδεαλιστική αντιμετώπιση του θρησκευτικού φονταμενταλισμού, προσπαθεί να περιορίσει τον αυξανόμενο αντιδυτικισμό που επικρατεί στον Τρίτο Κόσμο και που συνδέεται σε ένα μεγάλο βαθμό με την διεθνή τρομοκρατία.

Η άνοδος στην εξουσία του Τζώρτζ Μπούς (J. Bush) του νεότερου δημιούργησε νέες εντάσεις. Ο αμερικανός ηγέτης αποφάσισε να θεμελιώσει

την παγκόσμια αμερικανική κυριαρχία δια της οδού της «gunboatdiplomacy» (διπλωματία μέσω των όπλων). Αντί να αμβλύνει το πρόβλημα της παγκόσμιας τρομοκρατίας, το επιδείνωσε αφού αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής ήταν η εκτίναξη του αντιαμερικανισμού σε πρωτοφανή ύψη. Προσπάθησε να πετύχει γεωπολιτικούς Αμερικανικούς στόχους αγνοώντας την παγκόσμια κοινή γνώμη ,την ΕΕ και τη ραγδαία αυξανόμενη αλληλεξάρτηση του «παγκόσμιου χωριού» (Global village).Σήμερα ο Πρόεδρος Ομπάμα είναι πολύ περισσότερο επιφυλακτικός στην αντιμετώπιση του Ιράν αλλά και της Συρίας ως αποτέλεσμα του πολιτικού και οικονομικού κόστους που επωμίστηκαν οι ΗΠΑ από τη μονομερή επέμβαση στο Ιράκ. Χρησιμοποιεί το Ισραήλ και μια πιθανή ή προσχεδιασμένη Ισραηλο-ιρανική σύγκρουση ως το όχημα που μπορεί να προκαλέσει ομοφωνία στον ΟΗΕ για την ανάγκη επέμβασης στο Ιράν.

3. Δύναμη Ταχείας Επέμβασης

Σκληρό «αγκάθι» στις σχέσεις Ευρώπης –Ηνωμένων Πολιτειών είναι η ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Επέμβασης (ΔΤΕ). Η Ουάσιγκτον δεν θέλει τη δημιουργία της και μεταχειρίστηκε κάθε μέσο για να καθυστερήσει τη σχετική απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όταν αυτή ελήφθη, δεν δίστασε να προχωρήσει ακόμη και σε εκβιασμούς. Συνεργάστηκε με πειθήνιους συμμάχους της (Τουρκία, Ολλανδία, Βρετανία) για να την ακυρώσει προτού ακόμη συγκροτηθεί. Η Ευρώπη δεν φαίνεται διατεθειμένη να ανεχθεί αυτή την κατάσταση, θα πρέπει όμως να διευκρινίσει τις θέσεις της στη νέα αμερικανική πολιτική ηγεσία.

6.Eurofighter

Μια άγρια επίσης σύγκρουση Ηνωμένων Πολιτειών –Ευρωπαϊκής Ένωσης γίνεται για το μαχητικό πολεμικό Eurofighter που θεωρείται από κάθε πλευρά ανώτερο των αντίστοιχων αμερικανικών. Η κατασκευή του καθυστερεί επί πέντε χρόνια επειδή παρεμβαίνει το Πεντάγωνο, απειλώντας ευθέως με αποκλεισμό και εγγραφή στον «μαυροπίνακα» εκείνες τις εταιρείες που θα συνεργάζονταν στην παραγωγή του.

7.Ασυλία από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο

Οι Ηνωμένες Πολιτείες επιδιώκουν φυσικά μια ορισμένη ελευθερία στρατιωτικής δράσης στην αντιμετώπιση των στρατηγικών κινδύνων που μόνο αυτές έχουν την θέληση και τα μέσα να αντιμετωπίσουν. Το να ζητούν όμως ασυλία από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο έκανε τους Ευρωπαίους να εκφράσουν την κάθετη διαφωνία τους. Δυο μέτρα και δυο σταθμά για τον ισχυρό είναι ακριβώς η αρχή που οι Ευρωπαίοι προσπαθούν να καταργήσουν Η αρχή των Ευρωπαίων στηρίζεται στο ότι όλα τα έθνη , ισχυρά και αδύναμα είναι ίσα έναντι του νόμου και όλα πρέπει να τηρούν τον νόμο.

8.Εκλογή Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ

Οι δύο όχθες του Ατλαντικού όχι μόνο δεν συνεργάζονται αλλά αντιθέτως αντιμάχονται ανοιχτά η μία την άλλη. Μια τέτοια σύγκρουση έλαβε χώρα και εντός συνόρων του ΟΗΕ και συγκεκριμένα στην επανεκλογή (στην θέση του νέου Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ) του Μπούτρος Μπούτρος Γκάλι, η οποία δεν ήταν τίποτε άλλο από ένα ακόμη επεισόδιο στις αμερικανο-ευρωπαϊκές σχέσεις.

9.Εμπορικές Διαφωνίες

Αιφνίδια όξυνση σημειώθηκε ακόμη και στις σταθερότατες οικονομικές διατλαντικές σχέσεις, όταν ο πρόεδρος Κλίντον υπέγραψε δύο νόμους, τον « νόμο Χελμέ – Μπάρτον » που απαγορεύει κάθε εμπορική και οικονομική δoσοληψία με την Κούβα και τον « νόμο Ντ' Αμάτο » που απαγορεύει τις συναλλαγές με το Ιράν και τη Λιβύη. Οι Βρυξέλλες από την μεριά τους επικρίνανε τις Ηνωμένες Πολιτείες ότι ακολουθούν τακτική τετελεσμένων γεγονότων και ότι δεν τις ενημερώνουν για τις αποφάσεις τους, ακόμη και για τις πιο στοιχειώδεις εμπορικές ενέργειές τους. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να ζητήσουν οι Υπουργοί Εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης γνωμοδότηση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), για την εγκυρότητα των νομών.

Η Ουάσιγκτον αντέδρασε αμέσως, έντονα και επικριτικά. Ο εκπρόσωπος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ χαρακτήρισε την απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης «ατυχή ενέργεια» και ισχυρίστηκε ότι η παρέμβαση του ΠΟΕ θα είναι αναποτελεσματική. Ενώ ο υφυπουργός για θέματα Εξωτερικού Εμπορίου κατηγορήσε την Ευρωπαϊκή Ένωση ότι «εντείνει τη διένεξη με τις Ηνωμένες Πολιτείες , η οποία έχει ήδη λάβει σοβαρές διαστάσεις»ενισχύοντας έτσι τον αμερικανικό απομονωτισμό, «υπονομεύοντας το κύρος του ΠΟΕ» και «απογοητεύοντας» τους κουβανούς (αντικαστρικούς) πρόσφυγες. Ένα υπαρκτό πρόβλημα είναι και το αδιέξοδο στην προσπάθεια που κάνουν οι ευρωπαϊκές φαρμακοβιομηχανιών να εισχωρήσουν στην αμερικανική αγορά, την οποία προστατεύει η αμερικανική γραφειοκρατία παραβιάζοντας ρήτρες και αποφάσεις του Οργανισμού.

Στη σκιά του πολέμου στο Ιράκ, έχει αρχίσει και ένας άλλος οικονομικός πόλεμος. Δυστυχώς έχει σαν έδαφος τη νέα «Μεγάλη Ευρώπη των 25» και έπαθλο» τη διείσδυση και την κυριαρχία σε αυτές. Στην αναμέτρηση αυτή, ο αμερικανικός παράγοντας αμφισβητεί ευθέως την ευρωπαϊκή πρωτοκαθεδρία και με «δούρειο ίππο» τα εξοπλιστικά επενδυτικά προγράμματα του ΝΑΤΟ στις χώρες της διεύρυνσης (Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Τσεχία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ουγγαρία, Μάλτα, Κύπρο), φαίνεται να κερδίζει σημαντικό έδαφος. Σε ορισμένους μάλιστα τομείς της βιομηχανίας, της τεχνολογίας και του τραπεζικού συστήματος, απειλεί με περιθωριοποίηση την παρουσία των μεγάλων ευρωπαϊκών ομίλων.

10. Η σχέση με τη Ρωσία και το NATO

Η ενεργειακή εξάρτηση της ΕΕ από Ρωσικό αέριο ή πετρέλαιο άμεσα ή μέσω αγωγών που διέρχονται από το έδαφος της Ρωσίας δεν αρέσει στις ΗΠΑ. Για το λόγο αυτό έχουν επενδύσει σε εναλλακτικές ενεργειακές διαδρομές (Νότιοι Διάδρομοι) όπου μέχρι τώρα δεν είναι και ιδιαίτερα ικανοποιημένοι καθώς η τροφοδοσία τους είναι προβληματική από την Κεντρική Ασία και τον Εύξεινο λόγω των προνομιακών σχέσεων της Ρωσίας με τις χώρες παραγωγούς σε αυτές τις περιοχές. Από την άλλη μεριά η ανατολική επέκταση του NATO και της ΕΕ προς τη Ρωσία καθώς και ο δια της ΕΕ και του NATO έλεγχος των Βαλκανίων προσδίδει στις ΗΠΑ το βαθμό ασφαλείας που επιθυμούν ως προς τη γεωπολιτική περικύκλωση της Ρωσίας. Μόνο δια της απαγκιστρώσεως από το NATO η ΕΕ μπορεί να επιδιώξει και να επιτύχει άλλου τύπου στρατηγική και γεωπολιτική σχέση με τη Ρωσία. Έτσι παραμένει εξαιρετικά επίκαιρο και σήμερα και εύστοχο και για τα επόμενα χρόνια το ρηθέν « NATO was made to keep Americans in, Russians out and Germans down».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΤ»

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Το γεγονός ότι οι ευρωατλαντικές σχέσεις επέζησαν παρά τις διαφωνίες και τις εντάσεις επαληθεύει τη θεωρία της αλληλεξάρτησης σε όλους τους τομείς και ιδιαίτερα στην οικονομία.

2. Η μελέτη της ιστορίας των ευρωατλαντικών σχέσεων μπορεί να βοηθήσει στη πρόβλεψη του μέλλοντος. Η βελτίωση των σχέσεων προϋποθέτει κοινή προσπάθεια και συνεχή διάλογο ανάμεσα στις δύο πλευρές, με βάση τα ήδη υπάρχοντα σημεία σύγκλησης και κοινής εκτίμησης των παγκόσμιων απειλών.

3. Η διαχείριση των νέων παγκόσμιων προκλήσεων, καθώς και η διαχείριση των πολιτικών και πολιτισμικών διαφορών (πχ θανατική ποινή, Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, Κιότο κλπ) θα πρέπει να αποτελούν μέρος της ίδιας διαδικασίας. Η ΕΕ χρειάζεται να αξιοποιήσει την εμπειρία που διαθέτει στη μέθοδο της πειθούς και του διαλόγου για τη δημιουργία κοινής αντίληψης.

4. Η Συμμαχία ΕΕ-ΗΠΑ είναι αναγκαία, όχι μόνο για λόγους ασφαλείας, αλλά και γιατί αποτελεί τον συνεκτικό ιστό του Δυτικού Κόσμου και ενός συστήματος αξιών που βασίζεται στην ελευθερία, την ειρήνη, τη δημοκρατία, το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το κράτος δικαίου.

5. Η ΕΕ χρειάζεται να ενισχύσει την ΕΠΑΑ .

6. Το Ευρωπαϊκό Αμυντικό Δόγμα θα πρέπει να γίνει πιο σαφές και να υπάρξει καλύτερος συντονισμός των πόρων που διατίθενται για την άμυνα από τα κράτη μέλη. Η μεγαλύτερη απειλή για την συνεκτικότητα και την επιτυχία της ΕΣΑ παραμένει η έλλειψη επαρκών διαθέσιμων δημοσιονομικών πόρων .

7. Η ΕΕ και οι ΗΠΑ χρειάζεται, στο πλαίσιο του πολυμερούς συστήματος να ενισχύσουν τη λειτουργία των διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΑΣΕ και να προωθήσουν τη μεταρρύθμιση του ΟΗΕ προκειμένου να ανταποκριθεί στις νέες ανάγκες του 21^{ου} αιώνα. Οι ΗΠΑ δεν είναι διατεθειμένες να εκχωρήσουν ισχύ σε Διεθνείς Οργανισμούς που δεν ελέγχουν. Θα επιμένουν και στο μέλλον να τους παρακάμπτουν , όταν οι αποφάσεις τους δεν τους εξυπηρετούν συγκροτώντας άλλες συμμαχίες «προθύμων».

8. Μια σταθερή σχέση ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις ΗΠΑ αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την παγκόσμια σταθερότητα .

9. Οι ΗΠΑ διαρκώς επιθυμούν μεγαλύτερη πολιτική και οικονομική

συμμετοχή της ΕΕ στην ανάληψη διεθνών δράσεων αρκετές από τις οποίες έχουν ως στόχο ή αποτέλεσμα τελικά την ενδυνάμωση του αμερικανικού μονοπολικού παγκόσμιου ηγεμονισμού. Ο πολιτικός κατακερματισμός της ΕΕ και η αδυναμία προβολής ενιαίας εξωτερικής πολιτικής και κοινής στρατηγικής χρήσης της ευρωπαϊκής στρατιωτικής ισχύος ενοχλεί τους Αμερικανούς όταν δεν εξυπηρετεί τις επιδιώξεις τους αλλά συχνά τον χρησιμοποιούν , τον εκμεταλλεύονται και τον υποθάλπουν στα πλαίσια μίας τακτικής περίπου «διαίρει και βασίλευε» , όταν διαβλέπουν ότι η διαμορφούμενη ευρωπαϊκή στάση είναι αντίθετη προς τα συμφέροντά τους.

10. Οι ΗΠΑ χρησιμοποιούν τη διεύρυνση της ΕΕ και το NATO ως εργαλεία πολιτικού ελέγχου της ΕΕ. Πιθανότατα στο ίδιο πνεύμα και με την ίδια σκόπευση κινούνται και κατά το χειρισμό της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

11. Η ΕΕ πρέπει να δει καθαρά , γενναία και αποφασιστικά πού συμπλέει και πού αποκλίνει στις πολιτικές των ΗΠΑ. Όταν υπάρχουν κέρδη γεωπολιτικά, οικονομικά ή άλλα η συμμετοχή της σε αυτά πρέπει να είναι ισότιμη με των ΗΠΑ. Η ΕΕ οφείλει να ξεκαθαρίζει από πριν την εμπλοκή της ως συνεταιρός και σύμμαχος και όχι ως «δεκανίκι».

12. Η σχέση της ΕΕ με τη Ρωσία στα επόμενα χρόνια είναι παράμετρος αποφασιστικής σημασίας στις διατλαντικές σχέσεις. Η στρατηγική περικύκλωση της Ρωσίας από την επέκταση NATO και ΕΕ προς τα ανατολικά είναι το δυνατό αμερικανικό χαρτί. Η ενεργειακή εξάρτηση της ΕΕ από τη Ρωσία και οι καθυστερήσεις και δυσκολίες στους Νότιους Αγωγούς που την παρακάμπτουν είναι το χαρτί της ΕΕ στη ενδυνάμωση των σχέσεών της με τη Ρωσία.

13. Οι νέες τεχνολογίες(νανοτεχνολογία, πληροφορική, βιοτεχνολογία, επικοινωνίες, διάστημα κλπ) και οι εναλλακτικές πηγές ενέργειας δεν πρέπει να είναι πεδίο πλήρους και διαφανούς συνεργασίας μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ. Οι αλλαγές που μπορούν να επιφέρουν στα επόμενα 50 χρόνια μπορούν να γείρουν την πλάστιγγα της ισχύος καίρια και αποφασιστικά υπέρ της ΕΕ, αλλάζοντας τις αγορές τροφίμων και φαρμάκων , τις ενεργειακές γεωπολιτικές εξαρτήσεις και αυτήν ακόμη την έννοια της στρατιωτικής ισχύος όπως την αντιλαμβανόμαστε σήμερα. Προϋπόθεση είναι η ΕΕ συντονισμένα να επενδύσει σε αυτές και να κερδίσει πρώτη το πλεονέκτημα.

14. Στις σχέσεις με την Κίνα και την πολιτική της για οικονομική αποδυνάμωση και εξάρτηση της Δύσης που αποβλέπει σε εξαργύρωση με γεωπολιτική αναβάθμιση και μελλοντική προβολή ισχύος υπερδυνάμεως, τα συμφέροντα και οι πολιτικές ΕΕ και ΗΠΑ πρέπει να ταυτίζονται.

15. Η πολιτική και οικονομική δραστηριοποίηση της ΕΕ στην Αφρική και τη Ν. Αμερική (όπου υπάρχει ιστορικά ενεργός αντιαμερικανισμός) ενισχύει το προφίλ παγκόσμιου παίκτη της ΕΕ και αυξάνει τις ελεγχόμενες ψήφους στον ΟΗΕ και άλλους Διεθνείς Θεσμούς.

16. Η τρέχουσα Οικονομική κρίση(κρίση χρέους και δανεισμού διεθνώς)

ανέδειξε παθογένειες στη λειτουργία της αγοράς χρήματος και δημιούργησε αμφιβολίες ως προς τη βιωσιμότητα του νεοφιλελεύθερου οικονομικού μοντέλου που βασίζει την ανάπτυξη και την ευημερία στο συνεχή δανεισμό. Επιπλέον ο ρόλος της Κίνας και των άλλων πολυπληθών φτηνών αγορών εργασίας με μικρή παράλληλα αγοραστική δύναμη μπορεί να είναι καταστροφικός ως προς τη διατήρηση της ευημερίας στη Δύση. Στην πραγματικότητα πρόκειται για έναν ακήρυκτο πόλεμο ανάμεσα στις ΗΠΑ και την ΕΕ από τη μία και την Κίνα από την άλλη. Η Κίνα πιέζεται για ανατίμηση του γουάν και αύξηση του εισοδήματος των Κινέζων που θα αυξήσει τη ζήτηση για αγαθά στην Κίνα δίνοντας έτσι διέξοδο για παραγωγή και εξαγωγές στη Δύση που βρίσκεται σε ύφεση.

Επιπλέον η λειτουργία των χρηματοπιστωτικών οργανισμών μέσω της αγοράς των παραγώγων απεδείχθη άπληστη και αφερέγγυα με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται νέο ρυθμιστικό καθεστώς με μεγαλύτερη συμμετοχή και έλεγχο από τις Κυβερνήσεις. ΕΕ και ΗΠΑ συγκλίνουν στις παραπάνω μέσο και μακροπρόθεσμες πολιτικές. Διαφορετική είναι η προσέγγιση στην άμεση αντιμετώπιση της κρίσης χρέους όπου οι ΗΠΑ επιλέγουν ,τυπώνοντας χρήμα, να στηρίξουν την κατανάλωση και τις θέσεις εργασίας ,ενώ η ΕΕ υπό τη γερμανική καθοδήγηση και ενίοτε εκβιασμό, βλέποντας την κρίση χρέους ως την ευκαιρία για εμβάθυνση της πολιτικής της ολοκλήρωσης , την χρησιμοποιεί για την υλοποίηση της δημοσιονομικής της ενοποίησης πληρώνοντας το κόστος της ύφεσης. Σαφές είναι όμως πως η οικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ είναι τόσο μεγάλη (ανάμεσά τους διακινείται το 50% του παγκόσμιου ΑΕΠ) ώστε αν καταρρεύσει ο ένας αυτόματα παρασύρει τον δεύτερο.

17. Η επιμονή της Γερμανίας για μια υγιή δημοσιονομικά και όχι υπερδανεισμένη, άρα εξαρτημένη ΕΕ, είναι πιθανόν να οδηγήσει σε αποχωρήσεις χωρών όπως η Ελλάδα , όχι όμως σε πολιτική διάλυση της ΕΕ. Αντίθετα, οι χώρες που θα παραμείνουν εντός ΕΕ θα έχουν πιθανότατα επιτύχει έναν πολύ υψηλότερο βαθμό πολιτικής ενοποίησης μέσω της κοινής δημοσιονομικής πολιτικής . Αυτή η ΕΕ θα εκπληρώνει πολλά από τα κριτήρια προβολής παγκόσμιας ισχύος πρώτου μεγέθους. Οι εκτός ΕΕ ευρωπαϊκές χώρες θα αποτελέσουν χώρους πολιτικής αστάθειας εξέλιξη που δεν επιθυμούν οι ΗΠΑ εντός του NATO. Μπορεί όμως να είναι και μία ευκαιρία για τις ΗΠΑ να ασκήσουν άμεση επιρροή σε χώρους υψηλής γεωπολιτικής αξίας (όπως η Ελλάδα).

18. Ο μόνος τρόπος η ΕΕ να αποτελέσει κάποιου τύπου αντίβαρο στον Αμερικανικό Ηγεμονισμό είναι να μιλήσει στη γλώσσα του. Θα πρέπει σταδιακά και μεθοδικά χωρίς να εγκαταλείψει το πολιτικό μοντέλο της ήπιας ισχύος και του διεθνούς δικαίου να πείσει για τη δυνατότητά της να εφαρμόσει αυτόνομη , σκληρή , στρατιωτική ισχύ και να λειτουργήσει αποτελεσματικά σαν αποτρεπτική δύναμη στην «PAX AMERICANA». Μέχρι τότε η αμερικανική πρωτοκαθεδρία δεν μπορεί στην πράξη και με αποτέλεσμα να αμφισβητηθεί από κανένα.

19. Ένας ορατό πεδίο διαπραγμάτευσης και συνεργασίας ή σύγκρουσης μεταξύ ΗΠΑ-ΕΕ τα επόμενα χρόνια θα είναι ο έλεγχος της Αρκτικής (φυσικοί

πόροι-θαλάσσιες οδοί) . Η Ρωσία ήδη επιδεικνύει ζωηρό ενδιαφέρον για την περιοχή. Οι ΗΠΑ θα επιχειρήσουν προσεταιρισμό της ΕΕ με σκοπό τον περιορισμό των ρωσικών απαιτήσεων αλλά σε κάθε περίπτωση θα υπάρξει και αυτόνομη ευρωπαϊκή απαίτηση.

20. Οι δυνατότητες για επιρροή της ΕΕ στην Κεντρική Ασία εξαντλούνται κυρίως στην οικονομική της συμμετοχή στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και τα έργα υποδομών. Θα κινηθεί κυρίως με γνώμονα την καλύτερη εξυπηρέτησή τους και τη μεγιστοποίηση του οικονομικού της οφέλους. Δεν θα εμπλακεί στη διαφαινόμενη διαμάχη μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας για γεωπολιτικό έλεγχο της περιοχής τον οποίο αντικειμενικά δεν μπορεί να διεκδικήσει.

21. Απέναντι στην Νέο-οθωμανική Τουρκία η ΕΕ εμφανίζεται διχασμένη μεταξύ των εμφανών πλεονεκτημάτων της μεγάλης αγοράς και της προνομιακής γεωπολιτικής της θέσης σε ότι αφορά ενεργειακές οδούς και δρόμους προς τις αγορές της Μ. Ανατολής από τη μία και την αλλοίωση της πολιτισμικής της ενότητας και ταυτότητας καθώς και τους προφανείς κινδύνους από μεγάλες και ελεύθερες μετακινήσεις Μουσουλμάνων προς την Κεντρική Ευρώπη. Οι ΗΠΑ επιθυμούν ενσωμάτωση της Τουρκίας στην ΕΕ θεωρώντας ότι έτσι «κλειδώνουν» το δυτικό προσανατολισμό της αφενός και αφετέρου προσθέτουν έναν ακόμη συγχυτικό και δύναμει αποσταθεροποιητικό παράγοντα μέσα στην ΕΕ. Η πιθανότερη εξέλιξη είναι η σολομώντειος λύση της «ειδικής σχέσης». Η ίδια η Τουρκία ,αν αποδώσει η νέο-οθωμανική πολιτική της δεν θα επιθυμεί ενσωμάτωση στην ΕΕ γιατί θα περιορίσει ,με τις δεσμεύσεις που υποχρεωτικά θα αναλάβει ,την στόχευσή της για ρόλο περιφερειακής δύναμης. Γενικά οι ΗΠΑ χρειάζονται την Τουρκία περισσότερο από όσο τη χρειάζεται η ΕΕ και είναι διατεθειμένη να κάνει και περισσότερες παραχωρήσεις ή και υποχωρήσεις. Η ΕΕ δεν έχει λόγο να διακινδυνεύσει τη συνοχή της προκειμένου να ικανοποιήσουν οι ΗΠΑ τα ηγεμονικά τους σχέδια.

22. Οι ένταξη των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων στην ΕΕ, ενίσχυσαν σημαντικά την στρατιωτική μέσω του ΝΑΤΟ, πολιτική και οικονομική επιρροή των ΗΠΑ στην Ευρώπη. Ο μόνος τρόπος για τον περιορισμό αυτής της διείσδυσης είναι η ανάπτυξη αμιγώς ευρωπαϊκού στρατού που θα δύναται να εγγυηθεί την εξωτερική και εσωτερική ασφάλεια των περιοχών αυτών.

23. Η εμβάθυνση της πολιτικής ενοποίησης της ΕΕ είναι το βασικό προαπαιτούμενο για την επιδίωξη του στόχου της αποχώρησης των Αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων από όλα τα εδάφη της ΕΕ. Δεν είναι εφικτός ο στόχος της αυτόνομης προβολής ισχύος παγκόσμιας εμβέλειας από την ΕΕ όσο υπάρχουν αμερικανικά στρατεύματα στη Ευρώπη.

24. Στη Μέση Ανατολή η ΕΕ είναι πολύ περισσότερο αποδεκτή ως μεσολαβητής από τους Άραβες, σε σχέση με τις ΗΠΑ που φέρουν το στίγμα της διαχρονικά φιλο-ισραηλινής τους εμπλοκής. Ούτε στο πεδίο αυτό, που μπορεί να αποφέρει γεωπολιτική αναβάθμιση της ΕΕ ,υπάρχει ικανοποιητική απαγκίστρωση από τον αμερικανικό παράγοντα. Η ΕΕ θα μπορούσε να επιδιώξει μέσω της ενεργότερης δραστηριοποίησής της την ανάπτυξη

προνομιακών σχέσεων με τις αγορές αυτές και να διασφαλίσει απρόσκοπτους δρόμους για την ενεργειακή της επάρκεια. Μέχρι σήμερα επιλέγει να αφήνει τους Αμερικανούς «να παίζουν το παιχνίδι» και να επωφελείται έμμεσα αποκομίζοντας λιγότερα από τα δυνατά. Επιπλέον απομειώνει έτσι ακόμη περισσότερο το δικό της προφίλ σαν παγκόσμιου παίκτη.

25. Η Αφρική είναι ήδη χώρος υποβόσκουσας σύγκρουσης για οικονομικό και πολιτικό έλεγχο μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ. Οι ΗΠΑ επενδύουν σε ανθρωπιστική και οικονομική βοήθεια καθώς και στο ενωτικό στοιχείο των Αφροαμερικανών (η πρώτη επίσημη επίσκεψη Ομπάμα έγινε στην Αφρική) και οι Ευρωπαίοι (δυστυχώς και εδώ όχι συντονισμένα σαν ΕΕ, αλλά αποβλέποντας περισσότερο στην κατοχύρωση εθνικών συμφερόντων) στο αποικιοκρατικό παρελθόν και στην παρουσία ικανού ακόμη αριθμού Ευρωπαίων , με σοβαρή συμμετοχή σε αρκετές Αφρικανικές Οικονομίες. Επιπλέον τόσο η Κίνα όσο και η Ρωσία δημιουργούν τους δικούς τους χώρους επιρροής στην Αφρική. Η επιλογή για την ΕΕ θα είναι πάλι η ίδια. Ουραγός των ΗΠΑ ή αυτόνομος ισχυρός παίκτης;

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η σχέσεις ΗΠΑ-ΕΕ είναι και θα παραμείνουν ουσιαστικές τόσο για τις ίδιες όσο και για την παγκόσμια πολιτική και οικονομική σταθερότητα. Δεν ήταν ούτε προβλέπεται και στο μέλλον να είναι ανέφελες. Η σχέση αυτή για τους λόγους που περιγράφηκαν είναι σήμερα οικονομικά ισότιμη αλλά πολιτικά ανισοβαρής υπέρ των ΗΠΑ. Τα επόμενα χρόνια η ΕΕ πρέπει να εργαστεί εντατικά για την εξισορρόπησή της αντιμετωπίζοντας τόσο τις εγγενείς τις αδυναμίες όσο και τα προσκόμματα που βάζουν οι ΗΠΑ στην ευόδωση του εγχειρήματος της ουσιαστικής πολιτικής της ενοποίησης. Εκτίμησή μου είναι πως για το ορατό μέλλον μόνον η ΕΕ μπορεί να ανακόψει τον ανεξέλεγκτο αμερικανικό ηγεμονισμό και τα όποια δυσάρεστα ή επικίνδυνα επακόλουθά του για την παγκόσμια ειρήνη και ευημερία. Είναι νομίζω προφανές ότι οι ΗΠΑ δεν επιθυμούν τέτοιου τύπου μετεξέλιξη της ΕΕ και ότι επίσης σήμερα δεν τη θεωρούν πιθανή με αποτέλεσμα και κάποιου είδους αμερικανική αλαζονεία και εφησυχασμό απέναντί της . Αυτό δίνει στη ΕΕ θεωρητικά το πλεονέκτημα του αιφνιδιασμού απέναντι στις ΗΠΑ που δεν θα έχουν επαρκή χρόνο προετοιμασίας της αντίδρασής τους σε ενδεχόμενη επιτάχυνση και ολοκλήρωση της πολιτικής ένωσης σε βραχύ χρόνο και όχι με τις συνήθεις χρονοβόρες και γραφειοκρατικές διαδικασίες της ΕΕ. Η τρέχουσα οικονομική κρίση και η αντιμετώπισή της με αυτή την έννοια, μπορεί να είναι η ευρωπαϊκή ευκαιρία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Βιβλιογραφία:

1. Αρβανιτόπουλος Κ – Ήφαιστος Π , Ευρωατλαντικές Σχέσεις, (Εκδόσεις Ποιότητα, 2000).
2. Ρουμελιώτης Παναγιώτης , Το Αύριο της Ευρώπης (Στο κατώφλι του 21^{ου} Αιώνα – Η μετά Μάαστριχτ εποχή) (Εκδόσεις «Νέα Σύνορα» Α.Α Λιβάνη, 1992).
3. ΝΤΑΛΗΣ ΣΩΤΗΡΗΣ, 2004, «Οι Διατλαντικές Σχέσεις: Συνεργασία ή Ανταγωνισμός;» Επιμέλεια, Εκδ. Παπαζήση.
4. LEONARD MARK, 2005, “Why Europe will Run the 21st Century”, Fourth Estate.
5. KAGAN ROBERT, 2004, “Of Paradise and Power”, Vintage Books
6. ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, 2004, «Η Αμερική στην Εποχή του Μονομερισμού: Εγχώριες Ρίζες της Εξωτερικής Πολιτικής Μπους», στο «Οι Διατλαντικές Σχέσεις», Επιμέλεια Σ. Ντάλης.
7. ΥΦΑΝΤΗΣ ΚΩΣΤΑΣ, 2004, «Ευρωατλαντικές Σχέσεις: Προς μια Νέα Διαπραγμάτευση;», στο «Οι Διατλαντικές Σχέσεις», επιμέλεια Σ. Ντάλης.
8. ΜΑΖΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, 2005, Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, Υπηρεσιακό Σημείωμα, «Σχέσεις ΗΠΑ-ΕΕ στην Παρούσα Συγκυρία», 22.2.2005.
9. Towards a post American Europe, Jeremy Shapiro, European Council of Foreign Relations, 2009.
10. EUFOCUS , The EU and US: A long standing partnership, 2010.

Διαδικτυακές Διευθύνσεις:

1. <http://eurunion.org/eu/> : European Union Delegation to the USA
2. <http://useu.usmission.gov/> : US Mission to the EU.
3. <http://europedirect.eliamep.gr/> : ΕΛΙΑΜΕΠ